

Inches
1
2
3
4
5
6
7
8

L 67-3
638

L
0

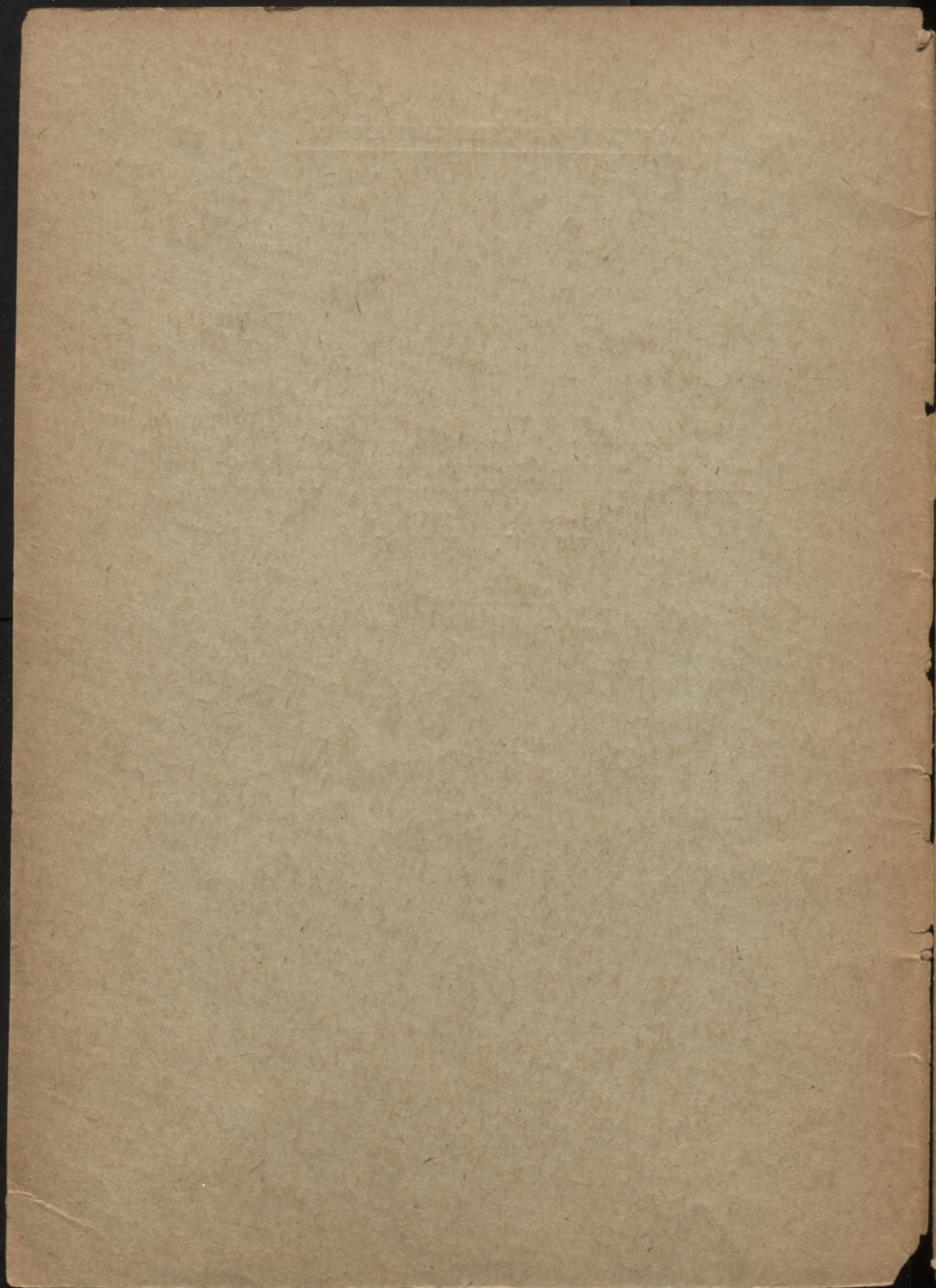
L 67-3
638

LATVIJAS PSR VALSTS BIBLIOTEKA

LATVIJAS PSR
MASU BIBLIOTEKU DARBS
1956. GADĀ

PĀRSKATS

RIGA, 1957

~~67-3~~
638
~~67-3~~
638

LATVIJAS PSR VALSTS BIBLIOTĒKA

LATVIJAS PSR
MASU BIBLIOTĒKU DARBS
1956. GADĀ

PĀRSKATS

RIGĀ, 1957

Обзор работы массовых
библиотек Латвийской ССР
1956 году

На латышском языке

Vija Lāča Latv. PSR
Valsts bibliotēka

~~67~~ 70.393

0308080885

Bibliotekariem

Analizējot Latvijas PSR masu biblioteku darbu 1956. gadā, Latvijas PSR Valsts bibliotēkas Bibliografijas un metodiskā darba nodaļa izstrādājusi vairākus pārskatus, kuros apkopoti darba rezultāti par svarīgākiem bibliotekarā darba veidiem.

Lai iepazīstinātu bibliotekarus ar gūtajiem sasniegumiem un reizē palīdzētu novērst līdz šim pielaistos trūkumus, pārskatus publicējam.

Rajonu bibliotekām kulturizglītības darbinieku semināru nodarbībās tie kopīgi ar ciemu bibliotekariem jāapspriež un jāizvirza konkrēti priekšlikumi darba uzlabošanai turpmāk. Sevišķa vērība jāpiegriež bibliotēku darba galveno rādītāju analīzei.

Iepazīstoties ar pārskatu, Jūs, droši vien, ievērosiet, ka pilsētu bibliotēku vidējie rādītāji (lasītāju skaits, literatūras izsniegums, lasāmība u.t.t.) 1956. gadā kritušie. Tas izskaidrojams ar to, ka vairākiem rajoniem likvidējoties, bijušās rajonu bibliotēkas tika pieskaitītas pie pilsētu bibliotekām. Lielo pilsētu bibliotēku, piemēram, Rīgas, Liepājas, Daugavpils vidējie rādītāji auguši.

Pārskatus sastādījušas Valsts bibliotēkas Bibliografijas un metodiskā darba nodaļas darbinieces A. Saleniece, V. Ose, M. Leišupe, V. Krapte un E. Plēsuma.

LATVIJAS PSR MASU BIBLIOTEKU DARBS LASITĀJU IESAISTĪSĀNĀ UN BIBLIOTEKARĀS APKALPOŠANAS ORGANĪZĒSĀNĀ 1956. GADĀ

Biblioteku svarīgs uzdevums — virzīt grāmatu plašās darba-
laužu masās, iesaistot arvien jaunus lasītājus, pēc iespējas apmie-
rinot visas iedzīvotāju prasības pēc grāmatām. Daudzas mūsu
republikas pilsētu, rajonu un ciemu bibliotēkas šajā darbā guvu-
šas labas sekmes. Tomēr ir vēl bibliotēkas, kuru plauktos bez
apgrozības guļ vairāki tūkstoši grāmatu un lasītāju skaits ir ļoti
necīgs.

1956. gada beigās Latvijas PSR Kultūras ministrijas tīklā
darbojās 1056 bibliotēkas. Salīdzinājumā ar 1955. gadu masu
bibliotēku tīkls audzis tikai par 7 bibliotēkām, resp. 1956. gadā
atvērtas 7 jaunas ciemu bibliotēkas. Iepriekšējos gados vērojama
daudz straujāka bibliotēku tīkla attīstība, tā, piemēram, 1955.
gadā vien atvērtas 89 jaunas bibliotēkas, no tām 73 ciemu biblio-
tēkas. Tas liecina, ka 1956. gadā ministrija, uzskatīdama biblio-
tēku tīklu jau par izveidotu, galveno vērību piegriezusi nevis
turpmākai tā paplašināšanai, bet galvenokārt jau esošā tīkla no-
stiprināšanai.

Lasītāju bibliotēkarās apkalpošanas uzlabošanā liela loma ir
pārvietojamo bibliotēku tīklam. 1956. gadā pārvietojamo biblio-
tēku skaits republikā audzis. 1955. g. bija 1918, bet 1956. gadā
jau 2654 pārvietojamās bibliotēkas.

Ievērojami palielinājies pārvietojamo bibliotēku skaits laukos:
1955. g. — 1185, bet 1956. g. — 1.808; tātad pieaudzis par 623.

Lasītāju bibliotēkarās apkalpošanas uzlabošanā liela nozīme
ir bibliotēku darbinieku kadriem. Kadru jautājums daudzos rā-
jonos vēl ir nostādīts neapmierinoši. Bibliotēku darbinieki uz
vietām samērā bieži mainās: ir vēl bibliotēkas, kurās strādā
bibliotēku darbam nepiemēroti cilvēki. Biežā darbinieku maiņa,
protams, atsaucas nelabvēlīgi uz bibliotēku darbu.

1956. gadā republikas masu bibliotekās strādāja pavisam 1443 darbinieki, no tiem 312, t. i. 21,6% mazāk nekā 1 gadu. 464 bibliotekari t. i. gandrīz 1/3 strādā bibliotekās tikai ar pamatskolas izglītību. Pie tam lielākā daļa no tiem mācības neturpina, savas zināšanas nepapildina. Tāpēc kulturas nodaļu un rajonu biblioteku vadītājiem jāpieliek vairāk pūļu, lai bibliotekarus ar nepilnu vidusskolas izglītību iesaistītu Rīgas kulturas izglītības darbinieku tehnikuma neklātienes mācībās. Bibliotekariem pastāvīgi jāmacās, lai varētu labi veikt grāmatu propagandētāju pienākumus. Jaunpieņemtiem ciemu bibliotekariem rajonu bibliotekas rīko praktikumus, bez tam ik mēnešus tiek sasaukti kulturas darbinieku divdienu seminari. Tomēr daudzos rajonos, piemēram, Aizputē, Madonā, Krustpilī, Dagdā tie bijuši uz zema līmeņa, sasaukti neregulari un slikti sagatavoti. Tāpēc arī ciemu biblioteku darbs šajos rajonos ir vāji nostādīts, atpalicis no tiem uzdevumiem, kas bija izvirzīti ciemu biblioteku skatē.

Sakarā ar skati, ko organizēja Latvijas PSR Kulturas ministrija laikā no 15. jūlija līdz 1957. gada 1. janvarim, bibliotekām izvirzījās svarīgs uzdevums: uzlabot iedzīvotāju bibliotekaro apkalpošanu, palielināt lasītāju skaitu, iesaistot pēc iespējas vairāk kolhozniekus, mechanizatorus u. c. lauksaimniecības specialistus; rūpēties, lai bibliotekas grāmatas būtu pieejamas ikvienam ciema iedzīvotājam un līdz ar to ievērojami augtu grāmatu fondu apgrozāmība.

Palīdzot republikas masu bibliotekām šo svarīgo uzdevumu izpildē, Latvijas PSR Valsts bibliotekas Bibliografijas un metodiskā darba nodaļa, pamatojoties uz Rīgas rajona Katlakalna ciema bibliotekas pieredzes, izdevusi materiālu «Lasītāju bibliotekārās apkalpošanas plāns». R., 1956.

Sis plāns tika apspriests rajonu kulturas darbinieku 2 dienu semināru nodarbībās — bibliotekaru sekcijā. Pēc sniegtajiem norādījumiem ciemu bibliotekās tika sastādīti lasītāju bibliotekārās apkalpošanas plāni, kuros ciemu bibliotekas paredzēja atvērt vairāk pārvietojamo biblioteku, grāmatu izsniegšanas punktu, plašāk izvērst grāmatu pienešanu mājās.

Rajonu divdienu semināros notikušas arī ciemu bibliotekaru darba pieredzes apmaiņas nodarbības, kurās labākie ciemu bibliotekari pastāstījuši par savām darba metodēm lasītāju iesaistīšanā un par šī darba panākumiem. 1956. gadā organizēti divi starprajonu seminari: no 28.—31. martam Valmierā un no 22.—25. maijam Ludzā. Abos šajos semināros tika apspriests jautājums arī par ciemu iedzīvotāju bibliotekaro apkalpošanu, par biblioteku

tīkla plānošanu, lasītāju iesaistīšanu, darbu ar pārvietojamām bibliotekām utt. Bibliotekari uzstājās arī pieredzes apmaiņā, pastāstot par savu darbu lasītāju iesaistīšanā.

Lasītāju bibliotekarās apkalpošanas uzlabošanā masu bibliotekām Latvijas PSR Valsts biblioteka palīdzējusi gan izdodot bibliografiskos un metodiskos materialus, gan arī izbraucot uz vietām metodiskās palīdzības sniegšanai.

Bez minētā «Lasītāju bibliotekarās apkalpošanas plāna» Valsts biblioteka izdevusi arī citus materialus, lai palīdzētu ciemu bibliotekām iesaistīt vairāk lasītāju, piemēram — izdevumus «**Ciemu un kolchozu biblioteku lasītājiem**» Nr. 1 un 2, kuros sakopoti īsi ieteicamās literatūras saraksti par aktīviem tematiem dažādās zinātņu nozarēs. Ciemu biblioteku darbā daudz palīdzēja izdotā konsultācija «**Ciemu biblioteku darba plānošana**», kurā izstrādāta jauna darba plānošanas kārtība.

Propagandējot labāko ciemu biblioteku pieredzi lasītāju iesaistīšanā, «**Latvijas PSR masu biblioteku darba pieredzes biļetenā**» Nr. 4 ievietots metodistes V. Oses raksts «Saldus rajona Kursīšu ciema bibliotēkas pieredze lasītāju iesaistīšanā». «Biļetenā» Nr. 6 ievietots M. Leišupes raksts: «Darbs ar pārvietojamām bibliotekām Dobeles rajona ciemu bibliotekās», kurā pastāstīts par lasītāju iesaistīšanu Annenieku un Austrumu ciemu bibliotekās.

1956. gadā Latvijas PSR Kultūras ministrijas masu bibliotekās vien bija 508.247 lasītāji, kas sastāda 25,4% no visa Latvijas PSR iedzīvotāju skaita. Salīdzinot ar 1955. gadu, lasītāju skaits audzis par 38.511 cilvēkiem.

Izņemot pilsētu bibliotēkas, visās pārējās masu bibliotekās audzis vidējais lasītāju skaits un arī literatūras izsniegums uz vienu bibliotēku.

Lasītāju skaits uz 1 bibliotēku

	1955.	1956.
Pilsētu b-kās	2.466	2.099
Rajonu „	1.305	1.506
Ciemu „	225	247
Bērnu „	614	722

Literatūras izsniegums uz 1 bibliotēku

	1955.	1956.
Pilsētu b-kās	74.972	66.552
Rajonu „	30.823	37.463
Ciemu „	3.674	4.062
Bērnu „	19.504	22.845

Vidējo rādītāju samazināšanās pilsētu bibliotekās pa daļai izskaidrojama ar pilsētu biblioteku skaita palielināšanos.

Rādītāju samazināšanās galvenais iemesls tomēr ir tas, ka pilsētu un ciematu bibliotekas neizmanto vēl visas iespējas lasītāju skaita palielināšanai. Pilsētu centros ir vēl daudz bibliotekās neiesaistītu iedzīvotāju. Tāpēc pilsētu bibliotekām nepieciešams plašāk izvērst pārvietojamo biblioteku tīklu, organizēt jaunus grāmatu izsniegšanas punktus.

Arī ciemu biblioteku rādītāji maz auguši (lasītāju skaits vidēji tikai par 23, bet grāmatu izsniegums par 423 vien.) salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Ņemot vērā to, ka šie rādītāji nav apmierinoši, ciemu bibliotekām jāpieliek daudz lielākas pūles, lai uzlabotu lasītāju apkalpošanu ar grāmatām un iesaistītu visus iedzīvotājus bibliotekā par lasītājiem.

Pārskatot rajonu biblioteku iesniegtās atskaites par darbu 1956. gadā, redzams, ka atsevišķos rajonos lasītāju iesaistīšanas darbam pievērsta liela uzmanība. Tā, piemēram, labi sasniegumi ir Abrenes rajona un ciemu bibliotekām, kurās lasītāju skaits salīdzinot ar 1955. gadu palielinājies par 3576 cilvēkiem. Pa visu rajonu noorganizētas 75 pārvietojamās bibliotekas, t. i. par 36 pārvietojamām bibliotekām vairāk nekā iepriekšējā gadā. Grāmatu izsniegums pārvietojamās bibliotekās vien ir 20.769 eksemplāri un tās apkalpo pavisam 4404 lasītājus, t. i. par 2817 lasītājiem vairāk kā 1955. gadā. Rajonā darbojas pavisam 85 grāmatu pienesēji. Protams, ka tādi panākumi sasniegti liela darba rezultātā: Abrenes raj. ikvienā ciema bibliotekā ir sastādīts bibliotekarās apkalpošanas plāns, pēc kura organizēta visu lasītāju apkalpošana ar grāmatām.

Lasītāju lielāka skaita iesaistīšanai lielu vērību veltījušas arī Cēsu rajona un ciemu bibliotekas. Lasītāju skaits ciemos vien 1956. gadā audzis par 787 cilvēkiem.

Vēl lielāks lasītāju pieaugums atzīmējams Gulbenes raj. ciemu bibliotekās: 1956. gadā bibliotekās par lasītājiem iesaistīts 971 cilvēks vairāk kā 1955. gadā.

Arī Rūjienas un Valkas raj. ciemu bibliotekās salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu daudz plašāk izvērstas lasītāju bibliotekarās apkalpošanas darbs. To pierāda šādi skaitļi:

	Rūjiena		Valka	
	1955. g.	1956. g.	1955. g.	1956. g.
Pārvietojamās bibliotekas .	56	81	8	24
Lasītāji	98	1750	147	251
Literatūras izsniegums . .	7.896	11.752	164	2603

Lasītāju iesaistīšanas darbā labus panākumus guvušas arī Ogres un Tukuma raj. ciemu bibliotēkas.

Lasītāju iesaistīšanu bibliotēkās, it sevišķi ciemos veicināja arī Latvijas PSR Kultūras ministrijas organizētā ciemu bibliotēku skate. Skates nolikumā bija izvirzīta prasība: «Par bibliotēkas lasītājiem jābūt katrai kolchoznieku ģimenei». Lai šo prasību izpildītu, republikas labākās rajonu un ciemu bibliotēkas izvērsa plašu lasītāju piesaistīšanas darbu. Tā, piemēram, Dobeles rajona Austrumu ciema bibliotēkā par bibliotekaru strādā b. Putns. Viņš pieliek visus spēkus, lai grāmatas nonāktu visu to ciema iedzīvotāju rokās, kuri tās ciena. Bibliotēkai ir plašs lasītāju aktīvs, no kura par grāmatu pienesējiem vien strādā 26 cilvēki, galvenokārt skolēni un komjaunieši. Bez tam ciemā organizētas 7 pārvietojamās bibliotēkas, kurās 1956. gadā lasītājiem izsniegtas 2205 grāmatas. Pārvietojamās bibliotēkas izvietotas 3—5 km attālumā no stacionārās ciema bibliotēkas ar tādu aprēķinu, lai lasītājiem grāmatu saņemšanai nebūtu jāiet vairāk kā 1—2 km. 1956. gadā Austrumu ciema bibliotēkā bija 477 lasītāji.

Biedrs Putns lasītāju iesaistīšanā uzsācis arī jaunas darba formas. Tā, piemēram, lai būtu pārskatāmāka lasītājiem pienesto grāmatu uzskaitē un iesaistītu pēc iespējas visus ciema iedzīvotājus par bibliotēkas lasītājiem, viņš iekārtojis ģimenes formularus. Par savu pieredzi lasītāju iesaistīšanas darbā, kā arī ģimenes formulara pielietošanu b. Putns uzrakstījis rakstu, kas ievietots «Latvijas PSR bibliotēku darba pieredzes biļetenā» Nr. 9.

Labs paraugs daudzām ciemu bibliotēkām ir arī Rīgas raj. Mangaļu ciema bibliotēka, kurā par bibliotekari strādāja b. Pilādziņa. Arī viņa jaunu lasītāju iesaistīšanai bibliotēkā 1956. gadā noorganizējusi 7 pārvietojamās bibliotēkas un grāmatu pienesānu mājās. Biedre Pilādziņa šajās pārvietojamās bibliotēkās sistematiski mainīja grāmatas. Lai šo darbu varētu labi veikt arī ziemā un pavasarī, kad laika apstākļu dēļ dažreiz ir grūti pārnest grāmatas, b. Pilādziņa norunājusi ar kolchoza priekšsēdētāju, lai viņai pārvietojamo bibliotēku apgādāšanai ar grāmatām dod kolchoza zirgu. Šī darba rezultātā Mangaļu ciema bibliotēkā lasītāju skaits ik gadus pieaug.

Tomēr republikā ir vēl daudz bibliotēku, kas lasītāju iesaistīšanai pievērš maz vērības un nedomā par lasītāju labāku apkalpošanu. Tā, piemēram, lasītāju skaits un literatūras izsniegums samazinājies Līvānu, Ilūkstes, Dagdas, Bauskas, Baldones u. c. rajonos. Daudz rajonu bibliotēku, piemēram, Skrundas, Smiltenes, Talsu, Madonas, Preiļu, Jelgavas, Jēkabpils, Alūksnes,

Kuldīgas, Siguldas, Maltas u. c. rajonu atskaitēs lasītāju iesaistīšanas darbs nemaz nav atspoguļots, nav uzrādīti pat galvenie skaitļi.

Ir arī tādas rajonu bibliotēkas, kas savās atskaitēs vai nu tikai uzrāda pašas veiktos pasākumus, nesniedzot nekādas ziņas par ciemu bibliotēkām, vai arī aprobežojas ar dažām vispārīgām ziņām. Nevienā atskaitē nav mēģināts sniegt kaut cik pilnīgu lasītāju iesaistīšanas darba analīzi.

Dažas bibliotēkas savu slikto darbu lasītāju iesaistīšanā mēģina attaisnot ar to, ka bibliotēkā nav pietiekoši grāmatu fondi. Tomēr skaitļi rāda, ka grāmatu fondi mūsu bibliotēkās aug daudz ātrāk nekā lasītāju skaits un grāmatu izsniegums. Tā, piemēram, salīdzinot ar 1955. gadu, 1956. gadā masu bibliotēku grāmatu fondi auguši par 727.772 vien.

Videjais grāmatu skaits uz 1 lasītāju republikā ir

1955. g.	1956. g.
11,4	12,0

Bibliotēkas vēl nepietiekami izmanto Latvijas PSR Valsts bibliotēkas starpbibliotēku abonementu. Tā, piemēram, 1956. gadā starpbibliotēku abonementa līgumu par grāmatu saņemšanu noslēgušas 49 rajonu un tikai 17 ciemu bibliotēkas. Šīm bibliotēkām izsūtītas 1180 grāmatas.

Noslēdzot darba pārskatu, jāsecina, ka republikas masu bibliotēkām ir vēl daudz līdz šim neizmantotu iespēju lasītāju bibliotekarās apkalpošanas uzlabošanai. Sajā nolūkā veicami vairāki pasākumi.

Rajonu kultūras nodaļām un rajonu bibliotēkām uzmanīgi jāanalizē rajona un ciemu bibliotēku darbs lasītāju iesaistīšanā. Ik ceturksni rajona kultūras darbinieku divdienu semināros pēc bibliotēku iesūtītām atskaitēm jāsniedz apskats par ciemu bibliotēku darbu lasītāju bibliotekarā apkalpošanā.

Plašāk izvēršamas tādas darba formas, kā grāmatu pieešana mājās, lasītāju apkalpošana ar grāmatām viņu darbavietās. Vairāk jāorganizē grāmatu izsniegšanas punkti, it sevišķi lielajās rajonu pilsētās, MTS utt.

Turpmāk nepieciešams vairāk vērības veltīt noteiktu lasītāju grupu apkalpošanai ar grāmatām, piemēram, visu mehanizatoru un lopkopju iesaistīšanai par lasītājiem, komplektējot pārvietojamās bibliotēkas ar attiecīgu literatūru, rikojojot pārrunas u. c. pasākumus.

Rajonu bibliotēkām pastiprināt metodisko palīdzību tām ciemu

bibliotekām, kurās vēl vāji izvērsts lasītāju iesaistīšanas darbs, raugoties, lai šis darbs nebūtu tikai formāli organizēts, kad, piemēram, pārvietojamās bibliotēkas skaitās tikai uz papīra, jo nav ne izsnieguma, ne lasītāju, komplektētas tikai ar daiļliteratūru. Jākontrolē, lai katrai bibliotēkai būtu iekārtoti visi pārvietojamo bibliotēku darba uzskaites dokumenti.

Vairāk jāstrādā ar pārvietojamo bibliotēku darbiniekiem, grāmatu pienesējiem u. c. aktivistiem, rīkojot viņiem atsevišķus seminārus, sasaucot sanāksmes, noturot grupveida konsultācijas, kurās rajona bibliotēkas darbinieki sniedz norādījumus par grāmatu propagandas darbu.

DARBS AR SABIEDRISKI POLITISKO LITERATŪRU

Marksisma ļeņinisma klasiķu darbu un sabiedriski politisko zināšanu propagandā svarīga loma ir masu bibliotekām, jo tās, uzkrādamas savos fondos visu iznākušo literatūru sabiedriski politiskos jautājumos, apkalpo tūkstošiem lasītāju.

Latvijas PSR atsevišķas pilsētu, rajonu un ciemu bibliotēkas, izmantojot visdažādākās bibliotēkarā darba formas, plaši propagandē sabiedriski politisko literatūru, palīdz darbaļaudim izprast tekošās politikas jautājumus, celt idejiski politisko līmeni, apgūt ekonomikas jautājumus.

1956. gadā visas republikas bibliotēkas plaši atzīmēja tādu dziļi nozīmīgu notikumu, kā vēsturisko PSKP XX kongresu. Bibliotēkās tika organizētas literatūras izstādes, izgatavotas diagrammas un plakāti, veltīti PSKP XX kongresam un sestās piecgades uzdevumiem. Izstādes bijušas par dažādiem aktīviem tematiem, piemēram: «Zem komunistiskās partijas karoga — uz komunisma uzvaru!», «Palīgs kadru ekonomiskajā izglītībā», «PSRS miera cīņas avangardā», «Sestās piecgades grandiozie uzdevumi», «PSKP — padomju sabiedrības vadošais un virzošais spēks» u. c.

Iekārtojot izstādes, bibliotēkas izmantojušas Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdevumu «**PSKP XX kongresa materiālu propaganda masu bibliotēkās**». Pēc šī materiāla daudzas bibliotēkas, piemēram, Liepājas rajona bibliotēka, Rīgas pils. 5. bibliotēka u. c., organizējušas veselu izstāžu ciklu par PSKP XX kongresa lēmumiem, sestās piecgades uzdevumiem un to izpildi.

Sevišķu vērību bibliotēkas veltījušas diagramu izgatavošanai par sestās piecgades uzdevumiem rūpniecībā un lauksaimniecībā

un to realizēšanos dzīvē, par socialistiskās nometnes nostiprināšanos pēc otrā pasaules kara. Šādas diagrammas bija izgatavotas visās Rīgas pilsētas bibliotekās, rajonu bibliotekās un labākās ciemu bibliotekās.

Līdzās izstādēm un diagramām gandrīz visas bibliotekas izgatavojušas arī interesantus plakatus. To noformēšanā izmantots daudzveidīgs materiāls: citāti no padomju valsts vadītāju runām un rakstiem, viņu ģimenes, grāmatu vāki — XX kongresa delegātu runas utt.

Daudzas bibliotekas rūpīgi vākušas periodikā publicētos materiālus, ilustrācijas par PSKP XX kongresu un izgatavojušas albumus.

Pēc PSKP XX kongresa sekojošais laika periods iezīmējas ar padomju valsts pamatlicēja un komunistiskās partijas vadoņa V. I. Ļeņina ideju iedzīvināšanu. Tāpēc bibliotekas lielu vērību veltījušas atmiņu krājumu un rakstu propagandai par V. I. Ļeņina dzīvi un darbību. Tā, piemēram, Cēsu rajona Mārsnēnu, Raunas un Stalbes ciemu bibliotekās, Dobeles rajona Bērzes un Austrumu ciemu bibliotekās ar lasītājiem abonementā rīkotas pārrunas, ieteikta literatūra par V. I. Ļeņina dzīvi un darbiem.

Atzīmējot 1905. gada revolūcijas 50 gadu atceri, vairākās bibliotekās sevišķa vērība piegriezta lasītāju iepazīstināšanai ar veco revolūcijas dalībnieku atmiņu krājumiem, piezīmēm, dienasgrāmatām, ar partizāņu cīņu aprakstiem u. c. dokumentiem.

Jau 1956. gadā daudzas bibliotekas aktīvi gatavojās VI Vispasaules jaunatnes un studentu festivalam Maskavā. Piemēram, Talsu, Saldus, Valkas, Cēsu, Liepājas, Ventspils u. c. rajonu biblioteku atskaitēs uzrādīts, ka bibliotekas sarīkojušas literatūras izstādes, izgatavojušas plakatus, ieteikušas lasītājiem literatūru par dažādu tautu dzīvi un parašām.

Atsaucoties aktuāliem notikumiem sabiedriskā un saimnieciskā dzīvē, bibliotekas propagandējušas sabiedriski politisko literatūru arī par citiem tematiem, piemēram, par PSRS cīņu par mieru, tautas demokrātijas valstīm, PSRS tautu draudzību utt. Lai palīdzētu bibliotekām darbā ar sabiedriski politisko literatūru, Latvijas PSR Valsts bibliotēka 1956. gadā izdevusi vairākus materiālus. Ievērojamākie no tiem:

PSKP XX kongresa materiālu propaganda masu bibliotekās. Materiālu krājums. R., 1956. 120 lpp.

Tautas demokrātijas valstis. Ieteicamās lit. saraksti. R., 1956. — uz atsev. lpp.

Tauta — vēstures veidotāja. Materiāli masu bibliotēkām. R., 1956. 16 lpp.

V. I. Leņina tēls daiļliteratūrā. Bibliogr. apskats. R., 1956. 12 lpp.

Ko lasīt par komunistisko morāli. Ieteicamās lit. rādītājs. R., 1956. 48 lpp.

Lai palīdzētu tiem, kas patstāvīgi apgūst ekonomiskās zināšanas, Latvijas PSR Valsts bibliotēka 1956. gadā sākusi izdot rādītāju sēriju «Palīgs kadru ekonomiskā izglītībā». Šajā sērijā iznākuši jau vairāki rādītāji.

Darbā ar sabiedriski politisko literatūru liels palīgs bija arī izdevums:

Ciemi un kolchozu bibliotēku lasītājiem. Ieteicamās lit. saraksti. R., 1956. — uz atsev. lapp.;

kurā ievietota literatūra arī par vairākiem sabiedriski politiskiem tematiem. Masu bibliotēkām sistematiski izsūtīti arī informācijas saraksti «**Sabiedriski politiskās literatūras jaunumi**».

Valsts bibliotēkas metodisti, piegriežot sevišķu vērību Rīgas pilsētu bibliotēku darbam ar sabiedriski politisko literatūru, bieži apmeklējuši savas šefības bibliotēkas, lai sniegtu konsultācijas un metodiski palīdzētu uz vietām. Tā, piemēram, tūlīt pēc PSKP XX kongresa sasaukšanas Latvijas PSR Valsts bibliotēkā notika metodistu seminārs, kurā katram metodistam tika dots norādījums organizēt kongresa materiālu propagandu savā šefības bibliotēkā. Reidā gūtos materiālus metodisti apsprieda nākošā mēneša seminārā, pieaicinot arī pilsētu bibliotēku vadītājus un tādējādi izraisot dzīvu rosmi bibliotēku darbā.

Samērā maz vērības bibliotēkas veltījušas palīdzībai tiem, kas mācās partijas izglītības tīklā vai arī apgūst marksisma leņinisma teoriju patstāvīgi. Šādu darbu savās atskaitēs uzrādījušas tikai Liepājas, Siguldas un Ogres rajonu bibliotēkas, pie tam ļoti nekonkrēti. Piesūtītās atskaites par 1956. gadu rāda, ka vairums bibliotēku savā darbā sabiedriski politiskās literatūras propagandai ierāda samērā maz vietas. Piemēram, Valmieras, Baldones, Gulbenes, Ilūkstes, Krāslavas, Rūjienas rajonu bibliotēku atskaitēs nav minēts ne vārds par to, kā sabiedriski politiskā literatūra propagandēta, kādi pasākumi un par kādiem tematiem organizēti. Arī pārējo bibliotēku atskaitēs sabiedriski politiskās literatūras propaganda vāji apgaismota. Piemēram, Alūksnes, Dagdas, Dobeles, Auces rajonu bibliotēku atskaitēs darbs ar sabiedriski politisko literatūru minēts vienā teikumā, kurā gandrīz nekas nav pateikts. Tas liek secināt, ka daudziem bibliotēkariem nav pietie-

kamas atbildības sajūtas, tie apmierinās tikai ar daiļliteratūras ieteikšanu lasītājiem un nemaz nerūpējas pār grāmatu propagandu pārējās zinātņu nozarēs.

Tāpēc kopumā ņemot republikas masu bibliotēku darbs atpaliek no tiem uzdevumiem, ko izvirzījusi partija. Par to liecina tas fakts, ka, salīdzinot ar 1955. gadu, 1956. gadā sabiedriski politiskās literatūras izsnieguma procents attiecībā pret visu literatūras izsniegumu nedaudz samazinājies, kaut arī izsnieguma skaitliskie rādītāji ir auguši.

Sabiedriski politiskās literatūras izsniegums

	* 1955.	1956.	Izmaiņas
pilsētu bibliotēkās	502.202	530.922	+ 28.720
rajonu " 	153.616	150.274	— 3.342
ciemu " 	175.709	168.088	— 7.621
bērnu " 	42.279	61.193	+ 18.914
Kopā:	873.806	910.477	+ 36.671

1955. gadā sabiedriski politiskās literatūras izsniegums masu bibliotēkās sastādīja 7,8%, bet 1956. g. — 7,5% no kopējā literatūras izsnieguma. Šis samazinājums radies galvenokārt uz rajonu un ciemu bibliotēku rēķina. Izsnieguma samazināšanās rajonu bibliotēkās izskaidrojama ar to, ka 1956. gadā sakarā ar vairāku rajonu likvidēšanu ievērojami samazinājies rajonu bibliotēku kopskaits, daļa no tām pārveidotas pilsētu un ciematu bibliotēkās. Dabīgi, ka pilsētu bibliotēku rādītājos šī starpība izpaužas kā pieaugums. Aprēķinot sabiedriski politiskās literatūras izsniegumu uz 1 rajona bibliotēku, redzam, ka vidējais izsniegums rajonu bibliotēkās ir audzis: ja 1955. g. uz 1 raj. bibliotēku izsniegta 2648 vien., tad 1956. g. — 3339 vienības.

Tātad vislielākā atbildība par slikti nostādītu darbu ar sabiedriski politisko literatūru gulstas tieši uz ciemu bibliotēkām, kurās minētās literatūras izsniegums samazinājies par 7.621 vienību.

Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, masu bibliotēkās visas republikas mērogā kritusies arī sabiedriski politiskās literatūras fonda apgrozāmība: 1955. g. apgrozāmība bija 0,7, bet 1956. g. — 0,6.

Ļoti daudzās ciemu bibliotēkās sabiedriski politiskās literatūras fondu apgrozāmība ir sevišķi zema. Mūsu republikā gan-

drīz lielākā daļā rajonu un ciemu biblioteku sabiedriski politiskās literatūras fondu apgrozāmība nepārsniedz 0,2—0,3: šāda apgrozāmība ir, piemēram: Baldones, Ogres, Bauskas, Auces, Dobeles, Ergļu, Jēkabpils, Jelgavas, Liepājas un vēl daudzu citu rajonu ciemu bibliotekās.

Spriežot pēc rādītājiem, redzam, ka vislabāk sabiedriski politiskās literatūras fondi apgrozās tieši Latgales rajonos, kaut gan biblioteku darbs šeit visumā atrodas uz zemāka attīstības līmeņa kā pārējos republikas rajonos. Piemēram, vislabākā sabiedriski politiskās literatūras apgrozāmība jāatzīmē Kārsavas rajona ciemu bibliotekās (0,8), Daugavpils rajona un ciemu bibliotekās (0,5), Dagdas, Abrenes, Balvu, Gulbenes, Preiļu, Rēzeknes rajonu un ciemu bibliotekās (0,4).

Turpretim viszemākais sabiedriski politiskās literatūras izsniegums ir Kurzemes rajonos — Aizputes, Kandavas, Talsu, Tukuma rajonos, kur sabiedriski politiskās literatūras fondu apgrozāmība ir tikai 0,1. Tas nozīmē, ka no visiem sabiedriski politiskās literatūras fondiem šajās bibliotekās lasītājiem caurmērā izsniegta 1/10, bet pārējās grāmatas gulējušas plauktos un ne reizi nav izsniegtas lasītājiem.

Atsevišķās ciemu bibliotekās sabiedriski politiskās literatūras izsniegums ir pavisam mikroskopisks. Piemēram, Bauskas raj. Ceraukstes ciema bibliotēka 1956. gadā izsniegusi tikai 25 grāmatas (apgroz. 0,01), Aizputes raj. Klosteres ciema Cildas bibliotēka 12 grām. (apgroz. 0,01), Cēsu rajona Dzērbenes c. 10 grām. (apgroz. 0,01) un Lenču ciema bibliotēka 22 grām. (apgroz. 0,03), Ergļu raj. Plāteres ciema bibliotēka — 12 grām. (apgroz. 0,04). Liepājas rajona Geistautu ciema bibliotēka pa visu gadu nav izsniegusi nevienu sabiedriski politiska satura grāmatu. Šo sarakstu varētu vēl ilgi turpināt, jo nav gandrīz neviena rajona, kurā dažas ciemu bibliotēkas «neizcēlto» ar sevišķi zemiem rādītājiem.

Šādu stāvokli var izskaidrot ar vairākiem iemesliem. Viens no tiem, ka daudzās bibliotekās grāmatu fondi pārslogoti ar novecojušām, zinātniski mazvērtīgām grāmatām un brošūrām, kas nevar apmierināt padomju ļaužu dzīvo interesi par aktualiem šīs dienas jautājumiem. Bieži vien sabiedriski politiskās literatūras fondi komplektējas formāli, neņemot vērā lasītāju sastāvu un intereses. Daudzos rajonos komplektēšanas vajadzībām atvēlētie līdzekļi tiek sadalīti ļoti nevienmērīgi: bibliotēkas pirmo pusgadu nesāņem nevienu jaunu grāmatu un gada beigās var iegādāties tikai daļu no gada laikā iznākušās literatūras. Arī paši bibliote-

kari maz rūpējas par sabiedriski politiskās literatūras piekomplektēšanu, pirmām kārtām cenšoties komplektēt daiļliteratūru. Tāpēc daudzās bibliotekās sabiedriski politiskās literatūras fondi aug ļoti lēni. Piemēram, Jelgavas rajona Garozas c. b-kā gada laikā iegādātas 8, Lielvirca c. b-kā — 8, Kalnciema c. b-kā — 20, Limbažu raj. Dzintaru c. b-kā — 3, Bauskas raj. Pilsrundales c. b-kā — 9, Ērgļu raj. Mēdzules c. b-kā — 27 jaunas grāmatas sabiedriski politiskās zinātnēs.

Tas rāda, ka bibliotekari maz interesējas par jauniznākušo sabiedriski politisko literatūru un neiegādājas pat 1 eksemplārā visas tās grāmatas, ko izdod mūsu Latvijas Valsts izdevniecība.

Līdz šim LVI izdod vēl samērā maz interesantu populāru grāmatu par mūsu zemes iekšējās un ārējās politikas jautājumiem. Gandrīz visas iznākušās grāmatas domātas mācībām, darbam, bet ne vienkārši lasīšanai. Taču to nevar uzskatīt par galveno cēloni pašreizējam stāvoklim sabiedriski politiskās literatūras propagandā. Labākās republikas bibliotēkas ir pierādījušas, ka arī ar šo literatūru var strādāt ļoti sekmīgi. Bez tam sabiedriski politiskās literatūras fondi lieluma ziņā var pilnīgi apmierināt visu lasītāju prasības, jo sastāda caurmērā 20—25% no visa kopējā fonda.

Galvenais cēlonis neapmierinošā sabiedriski politiskās literatūras propagandā ir tas, ka bibliotekari pieiet formāli savam darbam, nezina šo literatūru un parāda maz iniciatīvas, lai palielinātu tās izsniegumu. Lielākā daļa bibliotekāru aprobežojas tikai ar kampaņveidīgu darbu sakarā ar svarīgām atceres dienām, jubilejām utt., bet neorganizē plānveidīgu, sistematisku sabiedriski politiskās literatūras propagandu. Visparastākais propagandas veids — literatūras izstādes, toties pārējās darba formas daudzās bibliotekās aizmirstas. Tā, piemēram, bibliotekari maz vēribas piegriezt individuālam darbam ar lasītājiem, ieteicot grāmatas abonementā, un apmierinās tikai ar mehānisku prasītās grāmatas pasniegšanu. Liels formalisms vērojams arī masu pasākumu organizēšanā; bieži vien tie kļūst par pašmērķi, neizraisot plašāku lasītāju interesi par grāmatām. Nepietiekami bibliotēkas izmanto tādas efektīvas darba formas kā pārrunas ar lasītājiem par jaunākām sabiedriski politiskām grāmatām, bibliografiskos apskatus, tematiskos vakarus utt.

Lai novērstu bibliotēku atpalcību sabiedriski politiskās literatūras propagandā un panāktu darba uzlabojumu, turpmāk nepieciešams

1) bibliotekām iesaistīt sabiedriski politiskās literatūras lasi-

šanā pēc iespējas vairāk darbaļaužu. Šajā nolūkā bibliotekariem pastāvīgi jāstudē lasītāju sastāvs, intereses un pieprasījumi, jāizvērs plašāk darbs abonementā, izraisot pārrunas un ieteicot piemērotu sabiedriski politisko literatūru, kas attiecīgo lasītāju varētu visvairāk interesēt. Sevišķi liela uzmanība jāvelti V. I. Ļeņina rakstu, kā arī veco revolucionāru atmiņu krājumu, ceļojumu aprakstu utt. propagandai;

2) lielāku vērību pievērst sabiedriski politiskās literatūras komplektēšanai, iegādājoties pietiekamā eksemplāru skaitā jaunākās grāmatas un brošūras. Komplektēšanas uzlabošanai, kā arī literatūras labākai ieteikšanai lasītājiem, bibliotekariem sabiedriski politiskās literatūras fondi jāstudē, lai prastu tajos orientēties. Šī darba rezultāti jāapspriež bibliotēkas darbinieku ražošanas sanāksmēs, kā arī rajona kultūras izglītības darbinieku 2 dienu semināros.

3) sabiedriski politiskās literatūras propagandā sadarboties ar rajona partijas komiteju, partijas un komjaunatnes organizācijām utt.

4) celt bibliotekāru vispārējās sagatavotības līmeni sabiedriski politiskos jautājumos. Jāpanāk, lai visi masu bibliotēku darbinieki studētu marksisma Ļeņinisma klasiķu darbus, lasītu jaunāko sabiedriski politisko literatūru un prastu tajā orientēties. Sakarā ar to attiecīgi jāpārkārt kultūras un izglītības darbinieku ikmēnešu divdienu semināru mācību programmas. Tajās jāparedz vairāk nodarbību par sabiedriski politiskiem jautājumiem.

5) Rajonu kultūras nodaļām, pieņemot darbā jaunus bibliotekāru kadrus, sevišķu vērību piegriezt to politiskās izglītības līmenim.

6) Rajonu bibliotēkām sistematiski kontrolēt ciemu bibliotēku darbu sabiedriski politiskās literatūras propagandā un metodiski palīdzēt dažādu pasākumu organizēšanā par sabiedriski politisko tematiku. It sevišķi šis darbs jāaktivizē sakarā ar Lielās Oktobra revolūcijas 40. gadadienas atzīmēšanu.

7) Latvijas PSR Valsts bibliotēkai izstrādāt un izdot kultūras un izglītības darbiniekiem ieteicamās sabiedriski politiskās literatūras sarakstu.

8) Latvijas PSR Valsts bibliotēkai izdot metodiskus un bibliografiskus materialus masu bibliotēkām palīdzībai lasītājiem, kas nodarbojas ar pašizglītību un «Latvijas PSR masu bibliotēku darba pieredzes biļetenā» vairāk propagandēt labāko republikas masu bibliotēku pieredzi sabiedriski politiskās literatūras propagandā.

- 9) Latvijas PSR Valsts izdevniecībai paplašināt plašām lasītāju masām domātās sabiedriski politiskās literatūras izdošanu.
- 10) Bibliotēku kolektoram darbs jāorganizē tā, lai 3 nedēļas pēc attiecīgās sabiedriski politiskās grāmatas saņemšanas tā būtu nosūtīta katrai masu bibliotēkai.

DABASZINĀTNISKĀS LITERĀTURAS PROPAGANDA

Cīnoties pret kapitalisma atliekām un reliģiskiem māņiem cilvēku apziņā, masu bibliotēkas 1956. gadā nopietnāk pievērsušās dabaszinātniskās literatūras propagandai. Salīdzinot ar 1955. gadu, dabaszinātniskās literatūras izsniegums republikas masu bibliotēkās palielinājies par 33.442 vienībām un sastāda 2,4% no kopējā izsnieguma, 1955. gadā — 2,3%.

Dabaszinātniskās literatūras izsniegums:

	1955.	1956.	Izmaiņas
pilsētu bibliotēkās . . .	121.175	136.474	+ 15.299
rajonu „ . . .	43.532	45.644	+ 2.112
ciemu „ . . .	69.308	76.844	+ 7.536
bērnu „ . . .	27.077	35.572	+ 12.495
Kopā:	261.092	294.534	+ 33.442

Dabaszinātniskās literatūras fondu apgrozāmība:

pilsētu bibliotēkās	—	2
rajonu „	—	1,4
ciemu „	—	0,8
bērnu „	—	1,6

Republikas masu bibliotēkās dabaszinātniskās literatūras fonds 1956. gadā sasniedza 220.247 vienības un izsniegums 294.534 vienības. Kā pozitīva parādība dabaszinātniskās literatūras propagandā novērojams tas, ka lielākā šīs literatūras apgrozāmība ir tieši Latgales rajonos, kur lauku iedzīvotāju vidū vēl diezgan stipra katoļticības ietekme. Tā, piemēram, Rēzeknes, Preiļu, Ludzas, Līvānu, Krāslavas, Kārsavas, Dagdas, Balvu,

Abrenes, Krustpils rajonos dabaszinātniskās literatūras fondi apgrozījušies vismaz 1 reizi. Daugavpils rajonā šīs literatūras apgrozāmība 1956. gadā ir vislielākā — 2,6. Labus rezultātus ir parādījušas arī atsevišķas ciemu bibliotēkas citos rajonos, piemēram:

	Dabaszinātniskās literatūras fonds	Izsniegums	Apgrozāmība
Dobeles raj. Bērzes ciema b-kā . . .	194	705	3,6
Plaviņu raj. Vietalvas ciema b-kā . . .	126	579	4,6
Rīgas raj. Katlakalna c. Doles b-kā . . .	234	642	2,7
Rīgas raj. Garkalnes ciema b-kā . . .	153	512	3,3
Valmieras raj. Matīsu ciema b-kā . . .	111	481	4,3
Bauskas raj. Skaistkalnes c. b-kā . . .	173	504	2,9

Mūsu republikā tomēr vēl ir daudz bibliotēku, kur ļoti zems dabaszinātniskās literatūras izsniegums. Ir bibliotēkas, kur 1956. gadā nav izsniegta neviena dabaszinātniska satura grāmata, piemēram, Bauskas rajona Bārbeles ciema, Daugavpils rajona Nicgales ciema II, Ērgļu rajona Vestienas ciema II un Plāteres ciema, Kuldīgas rajona Grāyeru ciema, Liepājas rajona Medzes ciema Kapsēdes, Zilupes rajona Pasiēnes ciema Tuļevas u. c. bibliotēkās. Nepieļaujams stāvoklis ir arī tajās bibliotēkās, kur gada laikā izsniegtas tikai dažas dabaszinātniskās grāmatas, piemēram:

	Dabaszin. lit. fonds	Izsniegums 1956. g.
Plaviņu raj. Odzienas c. b-kā . . .	30	1
Cēsu raj. Lenču c. b-kā . . .	215	2
Kuldīgas raj. Kursas c. b-kā . . .	118	3
Ogres raj. Rembates c. b-kā . . .	111	4

Sāds stāvoklis daļēji izskaidrojams ar to, ka bibliotekari neizmanto visas iespējas dabaszinātniskās literatūras propagandai: neorganizē pārrunas, izstādes, jautājumu un atbilžu vakarus par dabaszinātniskiem jautājumiem, neiesaista šīs literatūras propagandā vietējo inteliģenci. Bez tam daudzas ciemu bibliotēkas saņem no Bibliotēku kolektora ļoti niecīgu dabaszinātnisko grāmatu skaitu, kas nevar apmierināt lasītāju pieprasījumus. Tā, Talsu rajona Valdgailes ciema bibliotēkā 1956. gadā saņemtas tikai 5 dabaszinātniskas grāmatas, Gulbenes rajona Vecgulbenes ciemā tikai 10.

Lai novērstu šos trūkumus, pašiem bibliotekariem jābūt aktīvi-

vākiem, nopietnāk jādomā par dažādiem dabaszinātniskās literatūras propagandas veidiem un jāziņo bibliotēku kolektoram par trūkumiem komplektešanā.

Bibliotēkās aktīvāk jāizmanto arī Valsts bibliotēkas izdotie materiāli. Lai palīdzētu masu bibliotēkām dabaszinātniskās literatūras propagandā, Latvijas PSR Valsts bibliotēkā 1955. gadā sastādīta un izdota vesela sērija ieteicamās literatūras sarakstu, kas sakopoti izdevumā «**Palīgs zinātniski ateistiskā propagandā**». Te sakopoti 14 saraksti, kas izmantojami pārrunu, izstāžu un literārā vakaru organizēšanai. 1956. gada izdevumā «**Cienu un kolchozu bibliotēku lasītājiem**» ievietots ieteicamās literatūras saraksts «Zemes un planētu izcelšanās un attīstība». Ieteicamās literatūras saraksti par dabaszinātnisko literatūru paredzēti ievietot arī turpmākajos izdevumos «Cienu un kolchozu bibliotēku lasītājiem».

Bibliotekari pārāk maz vērības veltī savas pieredzes popularizēšanai dabaszinātniskās literatūras propagandā. «**Latvijas PSR masu bibliotēku darba pieredzes biļetenā**» Nr. 7 Latvijas PSR Valsts bibliotēkas darbinieces bb. Kozlovska un Leišupe ievietojušas pārskatus par darbu ar dabaszinātnisko literatūru republikas masu un Rīgas pilsētas bibliotēkās, bet atsevišķas bibliotēkas par šo jautājumu nav iesūtījušas nevienu pieredzes aprakstu.

Dabaszinātniskās literatūras propagandu daudzas bibliotēkas centušās izvērst ar dažādiem masu pasākumiem. Vairākās Alūksnes, Gulbenes, Jelgavas, Ludzas rajonu cienu bibliotēkās izlikta izstādes par tematiem «Dabas spēki socialistiskās sabiedrības kalpībā», «Atomenerģiju mieram un progresam», «Kristietības izcelšanās un tās reakcionārā būtība» u. c. Sakarā ar planētas Marsa lielo opozīciju 1956. gada vasarā, iedzīvotāji dzīvi interesējās par literatūru, kur aprakstīta šīs planētas būtība. Daudzas bibliotēkas aktīvi iekļāvās šīs literatūras propagandā. Piemēram, Jēkabpils un Siguldas rajonu bibliotēkās izgatavoti plakāti «Marsa lielā opozīcija» ar attiecīgas literatūras sarakstiem un popularzinātnisku brošūru vāku attēliem, organizētas lekcijas, pārrunas un priekšā lasīšana par šo tematu.

Pēc lasītāju ierosinājuma Cēsu rajona bibliotēkā 1956. gadā noticis tematisks vakars par cilvēka izcelšanos, bet Gulbenes rajona Galgauskas ciemā par tematu «Reliģija — zinātnes un progresa ienaidniece». Izmantojot Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotos metodiskos un bibliografiskos materiālus, Siguldas un Kuldīgas rajonu bibliotēkās sagatavoti jautājumu un atbilžu

vakari par tematu «Miegs un sapņi». Abās bibliotekās šie vakari noritējuši ļoti dzīvi, apmainoties jautājumiem un atbildēm. Pēc tam jūtami palielinājies pieprasījums pēc dabaszinātniskās literatūras.

Talsu rajona bibliotēka lielu vērību veltījusi zinātniski ateistiskās literatūras propagandai. Šim nolūkam iekārtotas izstādes, sastādīts ieteicamās literatūras saraksts un izgatavots avīžu izgriezumu albums, ko izmanto propagandisti un lektori, gatavojot pārrunas un lekcijas par zinātniski ateistiskiem jautājumiem.

Bet ir vēl daudz bibliotēku, kuru atskaitēs nekas nav minēts par dabaszinātniskās literatūras propagandas veidiem. Tā tas ir Ilūkstes, Zilupes, Madonas, Smiltenes, Auces un citos rajonos.

Pārskata noslēgumā jāsecina, ka 1956. gadā sakarā ar ciemu bibliotēku skates prasībām, laukos sevišķa vērība veltīta lauksaimniecības literatūras propagandai, jo gandrīz ikvienā ciema bibliotēkā noticis lielāks masu pasākums šīs literatūras propagandai. Līdz ar to citu zinātņu nozaru, tai skaitā dabaszinātniskās, literatūras propaganda nedaudz atpalikusi. Nepieciešams, lai visas mūsu republikas bibliotēkas aktīvi iekļautos dabaszinātniskās literatūras propagandā.

Lai to realizētu:

1) Bibliotekariem pašiem jāpazīst dabaszinātniskā literatūra. Pēc ieteicamās literatūras sarakstiem un citiem bibliogrāfiskiem materiāliem rūpīgi jāseko dabaszinātniskās literatūras komplektēšanai un nopietni jāiepazīstas ar saņemto literatūru.

2) Jāpētī lasītāju intereses un vispusīgi jāieteic dabaszinātniskā literatūra, rīkojot pārrunas, apskatus, izstādes, kā arī lielākus masu pasākumus, piemēram, jautājumu un atbilžu vakarus par dabaszinātniskiem tematiem.

3) Rajona kultūras un izglītības darbinieku divu dienu seminārā jārīko konsultācijas un bibliotekaru darba pieredzes apmaiņa par dabaszinātniskās literatūras propagandu.

4) Rajonu bibliotēkām sistematiski jāpārbauda ciemu bibliotēku darbs dabaszinātniskās literatūras propagandā, jāiepazīstina ciemu bibliotekari ar jaunākiem metodiskiem un bibliogrāfiskiem materiāliem par šīs literatūras propagandu un jāpalīdz lielāku masu pasākumu organizēšanā.

DARBS AR TECHNISKO LITERATŪRU

Padomju Savienības Komunistiskās partijas XX kongresa direktīvas par Padomju Savienības tautas saimniecības sestās

piecgades plānu un partijas jūlija Plenuma lēmumi, kuros ļoti krasi izvirzīts jautājums par darba ražības kāpināšanu rūpniecībā, uzlika par pienākumu bibliotekām pastiprināt tehniskās literatūras propagandu, saistot to ciešāk ar mūsu rūpniecības praktiskajām vajadzībām.

Lielākā daļa mūsu republikas biblioteku ir aktivizējušas darbu ar tehnisko literatūru. To pierāda tehniskās literatūras iznieguma pieaugums 1956. gadā, salīdzinot ar 1955. gadu.

Techniskās literatūras izniegums:

	1955.	1956.	Izmaiņas
Pilsētu bibliotekās	217.290	236.542	+ 19.252
Rajonu " " "	59.083	64.325	+ 5.242
Ciemu " " "	101.029	94.997	— 6.032
Bērnu " " "	43.155	52.544	+ 9.389
Kopā	420.557	475.408	+ 54.851

Kopējais tehniskās literatūras izniegums salīdzinot ar 1955. gadu ir audzis par 54.851 vienību, kaut gan ciemu bibliotekās tehniskās literatūras izniegums samazinājies.

Techniskās literatūras fonda apgrozāmība:

pilsētu bibliotekās	—	3,6
rajonu " "	—	2,2
ciemu " "	—	0,9

Pilsētu bibliotekas uzrāda lielāku tehniskās literatūras izniegumu kā rajonu un ciemu b-kas, kas ir pilnīgi saprotams, jo pilsētās ir vairāk rūpniecību, fabriku un dabīgi, ka pilsētu b-ku lasītāju liels vairums ir strādnieku un specialistu. No pilsētas bibliotekām vislabāk ir strādājušas Daugavpils bibliotekas, kur tehniskās literatūras apgrozāmība 6. Tā, piemēram, 1. Daugavpils pilsētas bibliotekas robežās ir 3 rūpniecības un bibliotekas darbinieki ir nodibinājuši ar visām šīm rūpniecībām ciešus sakarus, rūpniecības pārvietojamās bibliotekas ar kopējo lasītāju skaitu — 1600.

1. Daugavpils pils. biblioteka, komplektējot tehniskās literatūras fondus, ņem vērā savu lasītāju-specialistu prasības. Minētās bibliotekas fondos ir ap 200 tehnisko žurnālu, tanī skaitā

arī ārzemju tehniskie žurnāli. Biblioteku darbinieki sava rajona rūpnīcās izved jaunākās tehniskās literatūras apskatus, bet speciālisti aktivisti rūpnīcu cechos izved ārzemju žurnālu apskatus.

Rīgas pilsētas bibliotēkās tehniskās literatūras apgrozāmība ir zemāka — 4,1. No Rīgas pilsētas bibliotēkām tehniskās literatūras pieaugumu uzrāda šādas bibliotēkas:

	Techn. lit. fonds	Izsniegums 1956. g.	Pieaugums salīdzinot ar 1955. g.
9. bibliotēka	2419 vien.	10.134	4166
2. „	2021 „	15.863	3051
1. „	5902 „	12.784	2966
26. „	1083 „	5.390	2690

Labus rezultātus darbā ar tehnisko literatūru uzrāda arī vēl citas Rīgas pilsētas bibliotēkas.

Bet ir arī tādas Rīgas pilsētas bibliotēkas, kurās tehniskās literatūras izsniegums ir ievērojami samazinājies, piemēram:

14. bibliotēkā	par 3182 vienībām
30. „	„ 1982 „
21. „	„ 1534 „

-Arī daudzas rajonu bibliotēkas guvušas labus panākumus darbā ar tehnisko literatūru. Piemēram:

	Fonds	Izsniegums	Apgroz.
Cēsu rajona bibliotēkā	1265 vien.	7810 vien.	6,2
Saldus „	742 „	3885 „	5,2
Ogres „	504 „	1623 „	3,2

Minētās bibliotēkās tehniskās literatūras izsniegums 1956. gadā, salīdzinot ar 1955. gadu, uzrāda ievērojamu tehniskās literatūras izsnieguma pieaugumu. Cēsu rajona bibliotēkā tas pieaudzis par 2736 vienībām, Siguldas rajona bibliotēkā — 234 vienībām. Gulbenes rajona bibliotēka uzrāda labu tehniskās literatūras apgrozāmību — 4,9, tomēr 1956. gadā pieļāvusi diezgan lielu tehniskās literatūras izsnieguma samazināšanos (par 850 vienībām). Tehnisko literatūru vāji propagandējušas vēl dažas, piemēram. Rūjienas, Krāslavas u. c. rajonu bibliotēkas, kurās arī 1956. gadā vērojama tehniskās literatūras izsnieguma samazināšanās. Mazu tehniskās literatūras apgrozāmību uzrāda šādas rajonu bibliotēkas: Abrenes (0,3), Baldones (0,3), Bauskas (0,3), Krustpils (0,4) un Zilupes (0,3).

Kādus tehniskās literatūras propagandas veidus bibliotekāri izmantojuši tehniskās literatūras propagandas darbā? Viens no izplatītākiem veidiem ir izstādes: «Tehniskās literatūras jaunumi», kuras dod iespēju lasītājiem iepazīties ar jaunāko tehnisko literatūru. Organizētas arī tematiskās izstādes. Tā, piemēram, Balvu rajona bibliotēka, kur tehniskās literatūras izsniegums turpat vai divkāršojies, organizējusi tematiskās izstādes, veltītas Vissavienības dzelzceļnieku dienai, A. S. Popovam u. c. Bibliotēka organizējusi arī tematisku vakaru, veltītu A. S. Popovam.

Pilsētu un rajonu bibliotēkas, izmantojot lasītāju lielo interesi par atomenerģiju, organizējušas lekcijas, izstādes un arī kartotēkas par tematu: «Atomenerģijas izmantošana mierlaika vājdzībām».

Pilsētu un rajonu bibliotēkas arvien lielāku vērību sāk pievērst, lai iesaistītu savus lasītājus — masu profesiju strādniekus specialās tehniskās literatūras lasīšanā. Šai nolūkā vairākas bibliotēkas noformējušas plakatus: «Tehniskā literatūra palīdz strādniekam celt savu kvalifikāciju», uzrādot literatūru dažādu profesiju strādniekiem.

Tehniskās literatūras propagandu izvēršusās plašāk vairākas Rīgas pilsētas bibliotēkas, organizējot sava rajona rūpnīcās tehniskās literatūras apskatus. Piemēram, Rīgas pilsētas 3. un 10. bibliotēka organizēja tehniskās literatūras apskatus sava rajona apavu fabrikās, iepazīstinot strādniekus ar jaunāko un arī aktuālāko literatūru apavu rūpniecībā. Apskatus sava rajona rūpnīcās sarīkojušas arī Rīgas pils 22., 2. u. c. bibliotēkas. Tehniskās literatūras propagandā labus panākumus guvusi Saldus rajona bibliotēka, kas tehniskās literatūras izsnieguma pieaugumu panākusi, sarīkojot apskatu: «Ko lasīt par tehnikas jaunumiem»; izmantojot Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotos lasīšanas plānus un literatūras sarakstus, organizētas izstādes: «Ko lasīt šoferim», «Palīgs fotoamatierim», «Radio un televīzija».

Jekabpils rajona bibliotēkas darbinieki savu lasītāju informēšanai par bibliotēkā ienākošo jaunāko literatūru izmanto rajona laikrakstu, ievietojot tur jauno grāmatu apskatus. Lielu palīdzību šajā darbā sniedz Latvijas PSR Valsts bibliotēkas piesūtītie informācijas saraksti «Tehniskās literatūras jaunumi».

Tehniskās literatūras propagandā mazāk aktīvas ir ciemu bibliotēkas. Starp tām izņēmuma veidā gribas atzīmēt Cēsu rajona Sermūkšu ciema bibliotēkaru, kurš pirms katras kino izrādes apmeklētājiem pastāsta par jaunākiem tehnikas, mākslas un zi-

nātnes sasniegumiem. Šo apskatu «No visa kā mazliet» kolchoznieki noklausās ar interesi.

Biblioteku kopējie tehniskās literatūras fondi ir: 199.273 vien. No tiem:

	1955. g.	1956. g.
pilsētu bibliotēkās	59.542 vien.	72.638 vien.
rajonu „	31.266 „	28.680 „
ciemu „	90.096 „	97.955 „

Tehniskās literatūras fondi ir auguši par 18.373 vienībām.

Neskatoties uz to, ka tehniskās literatūras fondi ir auguši, ļoti asi izjūtams zinātniski populārās un specialās tehniskās literatūras trūkums latviešu valodā. Tehniskā progresa jautājumi, galvenie tehniskā progresa attīstības virzieni un perspektīvas, jaunākie sasniegumi tehnikā un zinātnē ļoti interesē plašās strādājošo masas, bet latviešu valodā zinātniski populāru grāmatu par šiem jautājumiem gandrīz nemaz nav. Latviešu valodā nav arī zinātniski populāra žurnāla. Pēc bibliotekāru un, var droši teikt, arī lasītāju domām sen pienācis laiks tādu izdot. Ļoti trūcīga ir arī specialā tehniskā literatūra latviešu valodā. Tā, piemēram, radiotehnikā jaunākā grāmata latviešu valodā ir izdota 1954. gadā (Batrakovs A. D. un Kins S. E. Elementārā radiotehnika. R., LVI, 1954.). *

Centrālās tehnisko literatūru izdevniecības specialo tehnisko literatūru izdod ļoti mazā eksemplāru skaitā, tāpēc šī literatūra nemaz nenokļūst masu bibliotēku fondos.

Vēl viens svarīgs iemesls traucē tehniskās literatūras propagandas darbu izvērst vel plašāk — bibliotekāri paši ļoti vāji pārzin tehnisko literatūru, fondu komplektēšanā nerēķinājas ar sava rajona un lasītāju ražošanas profilu, nekonsultējas ar speciālistiem un ļoti maz izmanto Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotos tehniskās literatūras jaunumu sarakstus.

Noslēgumā novērtējot bibliotēku darbu tehniskās literatūras propagandā, neskatoties uz panākto tehniskās literatūras izsnieguma kāpinājumu, jāatzīmē, ka nav izmantotas visas iespējas tehniskās literatūras propagandā. Bibliotēkas nav iesaistījušas sava rajona strādniekus un speciālistus tehniskās literatūras lasīšanā.

Lai uzlabotu tehniskās literatūras propagandas darbu masu bibliotēkās

* 1957. gada beigās iznākusi grām.: Zerebcovs I. Radiotehnika. R., LVI, 1957. 483 lpp. — Red.

1) bibliotekariem jāceļ kvalifikācija, jāiepazīstas ar tehnisko literatūru un mūsu rūpniecības galvenajiem ražošanas procesiem,

2) jāiesaista sava rajona strādnieki un speciālisti tehniskās literatūras lasīšanā,

3) lielāka vērība jāpievērš tehniskās literatūras fondu komplektēšanai, konsultējoties ar saviem lasītājiem speciālistiem, izmantojot Latvijas PSR u. c. bibliotēku izdotos bibliogrāfiskos materiālus,

4) Latvijas PSR Valsts izdevniecībai jāizdod vairāk zinātniski populārā un speciālā tehniskā literatūra latviešu valodā.

LAUKSAIMNIECĪBAS LITERATŪRAS PROPAGANDA

Veicinot PSKP XX kongresa un PSKP CK plenuma lēmumu izpildi par lauksaimniecības tālāku attīstību, republikas masu bibliotēkās, salīdzinot ar 1955. gadu, lauksaimniecības literatūras propagandas darbs nedaudz uzlabojies.

Lauksaimniecības literatūras fonds 1955. gadā bija 414.900 vien., 1956. gadā — 519.099 vienības, kas sastāda 8,5% no kopējā literatūras fonda. Fonda pieaugums 104.199 vienības.

Lauksaimniecības literatūras izsniegums republikas mērogā pieaudzis par 22.970 vienībām un 1956. gadā sastādīja 3,1% no kopējā izsnieguma.

Lauksaimniecības literatūras izsniegums

	1955. g.	1956. g.	Izmaiņas
Pilsētu bibliotēkās	63.904	57.763 —	6.141
Rajonu „	49.641	65.237 +	15.696
Ciemu „	230.719	246.596 +	15.877
Bērnu „	13.354	10.992 —	2.362
Pavisam	357.618	380.588 +	22.970

Sakarā ar rajonu bibliotēku skaita samazināšanos, 1956. gadā samazinājies arī kopējais lauksaimniecības literatūras izsniegums rajonu bibliotēkās un ievērojami pieaudzis (par 15.596 vien.) pilsētu bibliotēkās.

Visas republikas mērogā lauksaimniecības literatūras fonda apgrozāmība ir 0,7 — tāpat kā 1955. gadā.

No visiem 44 republikas rajoniem tikai 5 rajonos fonds apgrozījies vairāk kā 1 reizi: Ludzas, Daugavpils, Gulbenes, Rēzeknes un Kārsavas rajonos. Visos pārējos 40 rajonos lauksaimniecības literatūras fonds apgrozījies mazāk kā 1 reizi.

Vismazākais lauksaimniecības literatūras izsniegums ir Val-

kas rajona bibliotekās. No 6006 vienību liela lauksaimniecības literatūras fonda izsniegtas 1328 vienības. Fonda apgrozāmība 0,2. Mazs lauksaimniecības literatūras izsniegums ir arī Auces rajonā, kur fonda apgrozāmība ir 0,3.

Caurmēra ciemu bibliotekās lauksaimniecības literatūras fonds apgrozījies tikai 0,6 reizes. Ievērojot, ka ciemu bibliotekām galvenokārt jāapkalpo kolchoznieki, padomju saimniecību darbinieki, lauksaimniecības specialisti un jāpalīdz tiem ražošanas darbā, jāatzīst, ka šāds izsniegums ir vēl mazs. Protams, daudziem kolchozniekiem un it sevišķi lauksaimniecības specialistiem ir savas personīgās bibliotēkas. Ciemu iedzīvotājus ar lauksaimniecības literatūru apgādā arī kolchozu bibliotēkas. Taču kontroles un uzskaites, kā tiek komplektētas kolchozu bibliotēkas un kā ciemu iedzīvotāji izmanto šīs bibliotēkas, pa lielāku daļu ciemos nav.

Labākajās republikas ciemu bibliotekās lauksaimniecības literatūras fonds apgrozījies divas, trīs un pat vairākas reizes. Piemēram, Valmieras rajona Matīšu ciema bibliotēka izsniegusi 1687, Dobeles rajona Bērzes ciema bibliotēka 1394, Abrenes rajona Medņevas ciema 1095, Rīgas rajona Salas ciema 991, Katlakalna ciema 790, Mangaļu ciema bibliotēka 751 lauksaimniecības grāmatu.

Šīs bibliotēkas lauksaimniecības literatūras propagandā izmanto dažādas metodes, lai ar grāmatu palīdzību sekmētu lauksaimnieciskās ražošanas kāpināšanu savā ciemā. Liels palīgs šajā darbā ir Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotie bibliogrāfiskie un metodiskie materiāli. Tā, piemēram, labākās republikas rajonu un ciemu bibliotēkas fondu komplektēšanā izmanto lauksaimniecības literatūras jaunumu informācijas sarakstus, ko regulāri izdod Latvijas PSR Valsts bibliotēka. Kolchozu ekonomikas jautājumos izdotas brošūras:

Kolchozu plānošanas jautājumi. Iss lit. rādītājs. R., 1956.

Kolchozu produkcijas pašizmaksa un tās pazemināšanas ceļi. Iss lit. rādītājs. R., 1957.

Vairāki materiāli izdoti par dažādām lauksaimniecības nozarēm. Materiālos «**Par dārzkopības sekmīgu attīstību Padomju Latvijā**» (R., 1956.) ievietoti ieteicamās literatūras rādītāji, literatūras apskats, materiāli plakātam, priekšā lasīšanai un lasītāju konferencē. Ieteicamās literatūras saraksti un rādītāji izdoti par šādiem tematiem: «**Ko lasīt par dārzeni un kartupeļu audzēšanu**» (R., 1957.), «**Palīgs agrozootehnisko kursu un ekonomisko semināru klausītājiem un pasniedzējiem**». (R., 1957.), «**Lauksaimniecības zemju meliorācija Latvijas PSR apstākļos**» (R., 1956.),

«Augu kaitēkļu, slimību un nezāļu apkarošana» (R., 1956.), «Technisko kulturu audzēšana Latvijas PSR» (R., 1957.). Izdevumā «Ciemu un kolchozu biblioteku lasītājiem» ievietoti saraksti par tematiem «Kūdras izmantošana pakāišiem» un «Ko lasīt biškopim». Materiāli lasītāju konferencēm par tematiem «Kā celt piena izslaukumu?» un «Audzēsīm bekona cūkas» ievietoti I krājumā «Materiali lasītāju konferencēm» (R., 1956.). «Latvijas PSR masu biblioteku darba pieredzes biļetenos» tiek ievietoti pieredzes apraksti arī par darbu ar lauksaimniecības literatūru.

Tomēr ne visas bibliotēkas vēl prot izmantot piesūtītos Valsts bibliotēkas materiālus.

Daudzās ciemu bibliotēkās vēl ir niecīgs lauksaimniecības literatūras izsniegums. Tāpēc jāsecina, ka šie bibliotekāri nestrādā ar lauksaimniecības literatūru, nelasa to paši un neprot ieteikt arī citiem. Piemēram, Liepājas rajona Ģeistautu ciema bibliotēka no 198 lauksaimniecības grāmatām izsniegusi tikai 3, Valkas rajona Taures ciema — no 492 izsniegusi tikai 12, Vijciema — no 379 izsniegusi 57, Valkas ciema Pedeles bibliotēka no 696 — 37 grāmatas u. c.

Darbu ar lauksaimniecības literatūru daļēji traucējis nepilnīgi komplektētais grāmatu fonds. Bibliotēkas ne vienmēr seko, kādas jaunākās lauksaimniecības grāmatas iznākušas un vai tās ir saņemtas no bibliotēkora vajadzīgā eksemplāru skaitā, lai apgādātu visas ciemā esošās kolchozu bibliotēkas un pārvietojamās bibliotēkas. Daudzās ciemu bibliotēkās darbu traucē tas, ka netiek laikā pārskaitīti līdzekļi un tādēļ grāmatu iegāde nokavējas. Piemēram, dažās Balvu rajona bibliotēkās līdzekļi tika pārskaitīti tikai gada beigās. Republikas labākās bibliotēkas, piemēram, Rīgas rajona u. c., lai apmierinātu savu lasītāju prasības, saņem grāmatas SBA kārtā no Latvijas PSR Valsts bibliotēkas un Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas bibliotēkas.

Literatūras propagandā bibliotēkas pielietojušas visdažādākās darba metodes.

Pirmām kārtām jāmin darbs abonementā pie grāmatu izsniegšanas. Piemēram, Rūjienas rajona Jeru ciema bibliotēkare, izsniedzot grāmatas, cenšas izraisīt pārrunas ar saviem lasītājiem. Piemēram, slaucēju Mellupi neinteresēja lauksaimniecības grāmatas, bet pēc pārrunām ar bibliotekāri viņa paņēma grāmatas par lopu gānībām, kacenkāpostiem un kukuruzu. Atnesot grāmatas bibliotēkā atpakaļ, viņa pastāstīja, ka tās izlasījusi ar interesi. Biedres Metnieces lasītāju skaitā minami daži sevišķi čakli lasītāji. Tā, piemēram, kolchoznieks laukkopis A. Lapiņš 1956. gadā

izlasījis 26 lauksaimniecības grāmatas. Kolchoza «Seda» 2. brīgades brigadieris P. Miglavs viena gada laikā redzami uzlabojis iepriekšējā brigadiera laikā atpalikušo brigades darbu. Savā praksē viņš pielietojis zināšanas, kuras guvis no visdažādākajām lauksaimniecības grāmatām par augšņu kaļķošanu, vietējiem mēslošanas līdzekļiem, par augstu auzu un ziemas rudzu ražu izaudzēšanu, par kartupeļu audzēšanu un to slimībām, kūdru un tās izmantošanu, lina audzēšanu utt.

Lauksaimniecības literatūras propagandā daudz strādājušas Cēsu rajona bibliotēkas. Par lauksaimniecības literatūras jauniešiem pirms kino izrādēm regulāri pastāsta Sērmūkšu ciema bibliotekārs b. Mutjanko. Šie apskatī ļoti ieinteresē kolchozniekus, viņi tos noklausās ar interesi un pēc apskatiem izraisās dzīvas debātes. Lielopu fermās priekšā lasīšanu par labāko slaucēju darbu organizē Raunas ciema bibliotekāre b. Everte. Lauksaimniecības literatūras popularizēšanā neatpaliek arī pārējās bibliotēkas: Vaives, Veselovas, Raiskuma ciema. Vaives ciema bibliotekārs b. Ūdris panācis rajona mērogā vislielāko lauksaimniecības literatūras izsniegumu — 1630 grāmatas. Daļēji tas panākts, piesnētot grāmatas mājās 83 lasītājiem, to skaitā visiem kolchoza lopkopjiem.

Lai labāk apkalpotu sava ciema iedzīvotājus, daudzas rajonu un ciemu bibliotēkas izveidojušas plašu pārvietojamo bibliotēku tīklu. Tā, piemēram, Rīgas rajona bibliotēka noorganizējusi 20, Abrenes rajona Medņevas ciema bibliotēka — 10, Dobeles rajona Austrumu ciema bibliotēka 8 pārvietojamās bibliotēkas.

Populārākais literatūras propagandēšanas veids bibliotēkās ir grāmatu izstādes. Izstādes organizētas par visdažādākajiem lauksaimniecības jautājumiem — jaunāko lauksaimniecības grāmatu propagandai, sezonas lauku darbiem, kolchozu darbu aktuāliem jautājumiem, pirmrindnieku pieredzes ieviešanai.

Grāmatu uzskatāmai propagandai izgatavoti plakāti, fotovitrīnas, diagramas, lozungi, noformēti albumi, izdotas cīņaslapiņas un zībeņi.

Kaut gan sakarā ar ciemu bibliotēku skati katrai ciema bibliotēkai tika uzdots sarīkot vismaz vienu lasītāju konferenci par lauksaimniecības jautājumiem, taču ir rajoni, kuros visa rajona mērogā sarīkotas tikai 3—4 šādas konferences.

Visvairāk ciemu bibliotēkas sarīkojušas lasītāju konferences par tematiem: «Celsim piena izslaukumus!» un «Nobarosim bekonu kūkas!» Piemēram, Abrenes rajona ciemu bibliotēkās par-

šiem jautājumiem rīkotas 35 lasītāju konferences, iesaistot 6480 dalībniekus.

Konferences organizētas par visdažādākiem lauksaimniecības jautājumiem. Tā, Liepājas rajona Gaviezes ciema bibliotēka noorganizējusi lasītāju konferenci par nezāļu apkarošanu, Valmieras rajona Rencēnu ciema bibliotēka — par slaucēju darba higiēnu, Jēkabpils rajona Rītes ciema bibliotēka — par govju ēdināšanu un izslaukumu kāpināšanu ziemas periodā utt.

Daudzas ciemu bibliotēkas ir pratušas noorganizēt lasītāju konferences par tiešām aktīviem kolchoza dzīves jautājumiem un tā palīdzējušas cīnīties par trūkumu novēršanu. Tā, piemēram, Valmieras rajona Dikļu ciema bibliotēkare, uzzinājusi par «Morēnu» liellopu fermas darbinieku nolaidīgo rīcību lopu apgādē ar dzeramo ūdeni, noorganizēja lasītāju konferenci par Dž. Širaka brošūru «Slaucamo govju racionala dzirdināšana».

Konferencē izraisījās dzīvas debātes, kritika. Konference pānāca jautājuma asāku nostādījumu un rezultātā kolchozniekiem palīdzēja atrisināt govju dzirdināšanas jautājumu.

Rajonu un ciemu bibliotēkās sevišķi iecienīti ir pirmrindnieku pieredzes apmaiņas vakari. Šādiem vakariem ir liela nozīme, ja grāmatu materiālu saista ar vietējās dzīves jautājumiem, atklājot trūkumus darbā, kurus ar laiku kolchozi cenšas novērst.

Dobeles rajona Tērvetes ciemā ļoti labi izdevās pasākums — lasītāju konference apvienota ar slaucēju-pirmrindnieku pieredzes apmaiņas vakaru. Apsprieda brošūru par slaucējas Gailītes darba pieredzi. Vakarā piedalījās Tērvetes ciema kolchoza «Brīvais ceļš» un Bites ciema Maļenkova v. nos. kolchoza ļaudis. Tematus gatavoja kolchozu zootehniķi, zonas veterinārārsts b. Freijs, kā arī labākās slaucējas b. b. Vīmane un Belska. Debātēs piedalījās lopkopji, kā arī abu kolchozu lauksaimniecības specialisti. Noslēgumā abi kolchozi rezumēja socialistiskās sacensības rezultātus un uzņēmas jaunas saistības. Šīs konferences — vakara noslēgumā uzstājās abu ciemu pašdarbības kolektīvi. Tērvetes ciema bibliotēkare stāsta, ka konferences par lauksaimniecības jautājumiem viņai izdodas labāk nekā par daiļliteratūru, jo lauksaimniecības konferenču organizēšanā labprāt piedalās lauksaimniecības arteļu valdes. Atsaucīgi lauksaimniecības konferencēs piedalās lauku darbaļaudis, jo tajās tiek apspriesti jautājumi, kas cieši saistīti ar darbu, kādu viņi veic kolchozā. Daloties darba pieredzē ar pārējiem kolchozniekiem, pārspriežot lauksaimniecības grāmatās ieteiktās darba metodes, kolchoznieki gūst

padomus sava darba uzlabošanā. Tāpēc turpmāk šādas konferences jāorganizē biežāk katrā ciema bibliotēkā.

Interesantus pasākumus veikusi Preiļu rajona Rušonas ciema bibliotēka, sarīkojot 2 pirmrindnieku pieredzes apmaiņas vakarus: vienu — veltītu labākajai kolchoza slaucējai, otru — labākajai kolchoza ģimenei.

Bibliotēkas organizē arī tematiskus vakarus, piemēram, Ogres rajona Krapes ciema bibliotēka sarīkoja tematiskus vakarus «Vietējo mēslošanas līdzekļu uzkrāšana un izmantošana» un «Pļavu un ganību uzlabošana un ierīkošana».

Pārrunu organizēšanā par visdažādākiem lauksaimniecības jautājumiem aktīvi piedalījušās, piemēram, Jelgavas rajona Valgundes ciema bibliotēka, sarīkojot 33 pārrunas, Dalbes ciema bibliotēka — 23 pārrunas, Rīgas rajona Katlakalna ciema bibliotēka — 30 pārrunas utt.

Pedējā laikā bibliotēkas grāmatu propagandai vairāk sākušas izmantot bibliografiskus apskatus, sarīkojot tos bibliotēkā, kolchozu fermās un brigādēs. Radioficētajos kolchozos, piemēram, Dobeles rajona Austrumu ciema kolchozā «Nākotne», Valmieras rajona Kocēnu ciema Leņina v. nos. kolchozā u. c. bibliotekari aktīvi izmanto radiomezglu, nolasot gan tematiskus, gan jaunāko grāmatu apskatus.

Jaunāko grāmatu propagandai bibliotēkas sastāda jaunākās lauksaimniecības literatūras sarakstus, kurus izvieto bibliotēkā, kolchoza kantorī, kolchoza brigāžu sarkanajos stūrīšos.

Dažas bibliotēkas radušas jaunas formas lauksaimniecisko zināšanu propagandai. Piemēram, Rūjienas rajona Jeru un Naukšēnu ciemu bibliotēkas mašīnrakstā pavairo savu ciemu labāko pirmrindnieku darba pieredzes aprakstus, iesien tos brošūru veidā un izsūta ciemu sarkanajiem stūrīšiem, kolchoza kantorim, kur kolchozniekiem ir vairāk iespēju ar tiem iepazīties.

Taču, kā jau iepriekš norādīts, ir vēl daudzas ciemu bibliotēkas, kas lauksaimniecības literatūras propagandai nepievērš vajadzīgo vērību, neparāda nekādu iniciatīvu, lai šīs literatūras lasīšanā iesaistītu vairāk kolchoznieku.

Lai panāktu lielāku lauksaimniecības literatūras fondu apgriezāmību un izsniegumu

1) Jāvēlti vairāk uzmanības jaunākās lauksaimniecības literatūras komplektēšanai, jāpanāk, lai tā bibliotēkās ienāktu savlaicīgi. Bibliotekāriem katrā ziņā jāpiekomplektē bezmaksas eksemplāri, kurus Lauksaimniecības ministrija u. c. tai pakļautās iestādes piesūta rajonu komiteju aģitācijas un propagandas da-

ļām, kolchoziem, MTS, padomju saimniecībām. Komplektējot lauksaimniecības grāmatas, jāņem vērā, cik pārvietojamo biblioteku un grāmatu izsniegšanas punktu ir ciema bibliotekai un attiecīgi tam jāiegādājas pietiekams grāmatas eksemplaru skaits.

2) Bibliotekariem nepieciešams celt savas zināšanas lauksaimniecības nozarē. Sakarā ar to kulturas darbinieku divdienu semināros biežāk jāorganizē jaunākās lauksaimniecības literatūras apskati, lekcijas par aktualiem jautājumiem lauksaimnieciskā ražošanā.

3) Katrā brigādē, fermā, MTS un sovchozā nepieciešams organizēt pārvietojamās bibliotekas vai grāmatu izsniegšanas punktus, lai grāmatas būtu viegli pieejamas katram kolchozniekam.

4) Vairāk jāriko tādi masu pasākumi, kā, piemēram, lasītāju konferences, pirmrindnieku vakari, bibliografiski apskati par lauksaimniecības tematiku, tādējādi ieinteresējot lauku darbaļaudis par lauksaimniecības grāmatām.

DAIĻLITERATURAS PROPAGANDA

Daiļliteratūra sastāda biblioteku fondu lielāko daļu un arī izsnieguma lielāko daļu. Latvijas rajonu un ciemu bibliotekās daiļliteratūras fonds 1956. gadā bija 1.027.158 vienības, t. i. 59% no kopējā fonda. Daiļliteratūras izsniegums sasniedza 1.766.466, t. i. 56% no visa kopējā izsnieguma. 1955. gadā daiļliteratūras izsniegums bija 52,6% no visa izsnieguma.

Dažās bibliotekās, kas pievērš maz uzmanības citu zinātņu nozaru literatūras propagandai, daiļliteratūras izsniegums sasniedz ļoti augstu %, piemēram, Bauskas rajona bibliotekā 89%, Balvu rajona bibliotekā — 67%. Dažās ciemu bibliotekās arī daiļliteratūras izsnieguma % ļoti augsts, piemēram, Zilupes raj. Istras ciema bibliotekā 78,4%, Pļaviņu raj. Kokneses ciema bibliotekā 90%, Pļaviņu raj. Odziņas ciema bibliotekā 81%, Kuldīgas raj. Kursas ciema 1. bibliotekā — 72,5%, Maltas raj. Pušas ciema bibliotekā — 80%.

Tas norāda, ka bibliotekari gan cenšas apmierināt lasītāju pieprasījumus pēc daiļliteratūras, bet neveic nekādu lasīšanas vadības darbu, neieteic grāmatas pārējās zinātņu nozarēs. Bez tam paši biblioteku darbinieki interesējas galvenokārt tikai par daiļliteratūras grāmatām, bet pilnīgi nemaz nepārzina sabiedriski politiskās, dabaszinātniskās un lauksaimniecības literatūras fondus. Tā kā literatūras izsnieguma % šajās nozarēs ir ļoti zems,

augsto daiļliteratūras izsniegumu nebūt nevar uzskatīt kā vēlamu parādību.

Daiļliteratūru lasītāji visvairāk iemīlojuši, tomēr bibliotekariem jābūt izvēlīgākiem, izraugoties propagandas formas.

Piemēram, izstādes ciemu bibliotēkās parasti rīko tikai ievērojamāko rakstnieku atceres dienās, daudz retāk tematiskas vai arī atzīmējot mazāk pazīstamus rakstniekus. Bibliotēkas, kas izrāda zināmu iniciatīvu, sarīko izstādes arī līdztekus kultūras namā rīkotajiem pasākumiem, piemēram, Jēkabpils rajona bibliotēka sakarā ar lekcijām par Indiju un Ēģipti sarīkojusi izstādes, kur parādīta arī daiļliteratūra. Vairākas bibliotēkas, propagandējot atsevišķu rakstnieku daiļradi, izgatavojušas labus plakātus. Piemēram, Kuldīgas, Rīgas, Cēsu, Saldus, Ogres rajonu un ciemu bibliotēkās, rīkojot lasītāju konferences un literārus vakarus, daiļliteratūras grāmatu propagandā sevišķi bieži izmanto plakātus.

Izplatīta propagandas forma ir arī albumi par daiļliteratūras tematiem. Jēkabpils rajona bibliotēka izgatavojusi albumus par latviešu literatūras un mākslas dekadi Maskavā un par latviešu kinofilmām, Dobeles rajona Dobeles ciema bibliotēkā izgatavots albums par A. Upīša grāmatu «Sūnu ciema zēni» (zīmējumi). Jāatzīmē, ka Latgalē daudzās rajonu un ciemu bibliotēkās uzskatāmā agitācija ir tikai krievu valodā, lai gan liela daļa iedzīvotāju ir latvieši. Arī konferences, literārie vakari notiek krievu valodā, kas nevar veicināt latviešu lasītāju skaita augšanu. Maz Latgales bibliotēkās propagandē latviešu literatūru. Konferences notiek gandrīz tikai par krievu autoru grāmatām.

Lasītāju konferences un literārie vakari iegājušies bibliotēku darba praksē, tomēr ir vēl pat rajonu bibliotēkas, kur 1956. gadā nav notikusi neviena lasītāju konference. Tādas ir Daugavpils, Kandavas, Madonas un Maltas rajonu bibliotēkas. Ciemu bibliotēku, kur konferences nav notikušas, ir ievērojami vairāk. Daudz ir ciemu bibliotēku, kur no plānotajām konferencēm notikusi tikai 1. Lielākā daļa no visām notikušajām konferencēm bijusi par daiļliteratūru. Piemēram, Ludzas rajonā no 56 sarīkotajām konferencēm 47 ir par daiļliteratūru. Dalībnieku skaits konferencēs ir dažāds — ir bijušas konferences, kur piedalās ap 200 cilvēku. Dažās bibliotēkās ir sarīkotas vairākas konferences ar lielu dalībnieku skaitu. Kā piemēru var minēt Rūjienas rajona bibliotēku, kur 1956. gadā notikušas 6 lasītāju konferences ar caurmēra dalībnieku skaitu 80 un 9 literārie vakari, Mazsalacas pilsētas bibliotēkā — 12 literārie vakari.

Vadoties no Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdevumā: «**Materiali lasītāju konferencēm**». Krāj. 1. uzrādītās tematikas un grāmatām, kā arī no citiem bibliotēkas izstrādātiem materiāliem, 1956. gadā bibliotēkas rīkoja konferences galvenokārt par G. Nikolajevas grāmatu «Stāsts par MTS direktoru un galveno agronomu», V. Lāča «Zītaru dzimta» un «Uz jauno krastu», A. Griguļa «Leņina ielā deg spuldze», V. Keļinskas «Vīrišķība» un «Mūsu dzīves dienas». Literārie vakari galvenokārt bijuši par tematiem: «Padomju cilvēka jēdziens par skaistumu», «Draudzība un biedriskums», «Padomju jaunieša morālā stāja».

Šo pasākumu organizēšanā masu bibliotēkas izmantojušas Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotos materiālus:

Kolchoznieku darba varonība mūsdienu padomju literatūrā, (Bibliogrāfisks apskats un materiāli lasītāju konferencēm). R., 1955.

Padomju jaunieša morālais tēls. Materiāli las. konferencei. R., 1955.

Darbs PSR Savienībā — slavas, goda un varonības lieta. Materiāli masu bibliotēkām. R., 1956.

Daiļliteratūras propagandā liels palīgs ir arī Valsts bibliotēkas izdots literatūras rādītājs «**Latviešu rakstnieki**» R., 1955., kas bibliotekāriem palīdzēja iepazīstināt lasītājus ar izcilāko latviešu rakstnieku daiļradi laikā no 19. g. s. vidus līdz mūsu dienām.

Abrenes rajonā praktizēta lasītāju konferenču izvešana pēc kinofilmu demonstrēšanas. Konferences pēc kinofilmu noskatīšanās notikušas par grāmatām: E. Voiničas «Dundurs», V. Lāča «Uz jauno krastu», A. Makarenko «Pedagoģiskā poema», M. Gorkija «Māte».

Dažreiz novērojami gadījumi, kad lasītāju konferences rīko par neaktuālām grāmatām. 1956. gadā daudzās bibliotēkās, piem., Alūksnes raj. Pededzes ciema bibliotēkā, Gulbenes raj. Litenes ciema bibliotēkā u.c. notikušas lasītāju konferences par E. Zālītes grāmatu «Agrā rūsa», kas nav aktuāla un neskar padomju cilvēkam tuvas problēmas. Bibliogrāfijas un metodiskā darba nodaļa, atbildot uz daudzajiem pieprasījumiem — izsūtīt bibliotēkām materiālus par šo grāmatu — to vietā norādīja jaunākos padomju daiļliteratūras darbus, kā arī aktuālus tematus un grāmatas par lauksaimniecību, kuras pirmām kārtām būtu vēlama apspriest lasītāju konferencēs.

Vairākas bibliotēkas meklējušas daiļliteratūras propagandā neparastākas darba formas un sekmīgi tās izmantojušas.

Tā Alūksnes raj. bibliotēkas darbinieki paši sastādījuši tematiskus literatūras rādītājus: «Daiļliteratūra par pilsoņu un Tēvijas karu»; «Leņina tēls daiļliteratūrā» u. c., tā palīdzot lasītājiem izvēlēties vajadzīgās grāmatas.

Dažās bibliotēkās literatūras skolotāju vadībā darbojas literāri pulciņi, piem., Cēsu raj. Mazstraupes ciema bibliotēkā (9 dalībnieki).

Smiltenes rajona Jaunpiebalgas ciema bibliotēkā notika literārs karnevals «Literārie tēli maskās».

Dažās rajonu bibliotēkās divdienu semināru laikā organizētas lasītāju konferences ar grāmatas autoru piedalīšanos, kā arī tikšanās vakari ar rakstniekiem. Tā, Alūksnes rajona Pededzes ciema bibliotēkā noticis vakars ar rakstnieku J. Sudrabkalna, A. Vējana, J. Granta un A. Skalbes piedalīšanos. Gulbenes rajona bibliotēkā notika lasītāju tikšanās ar V. Kalpiņu, B. Saulīti, A. Skalbi un V. Rūju — latviešu mākslas un literatūras dekades dalībniekiem. Pasākums pulcēja daudz klausītāju.

Daiļliteratūras fonda apgrozāmība 1956. gadā ciemu bibliotēkās bijusi caurmērā 1,7, rajonu bibliotēkās — 2,9. Pilsētu bibliotēkās kopā caurmērā apgrozāmība ir 3,7, bērnu — 2,5.

Jāsecina:

1) Bibliotēkariem jā rūpējas, lai lasīšanas vadība nebūtu atstāta pašplūsmē, lai lasītājiem tiktu ieteiktas labākās, aktualākās grāmatas.

2) Jāpanāk, lai līdztekus daiļliteratūrai tiktu propagandētas grāmatas arī citās zinātņu nozarēs.

3) Jāuzlabo daiļliteratūras propagandas formu kvalitāte, jāpanāk, lai masu pasākumi būtu daudzveidīgāki un interesantāki.

LATVIJAS PSR BĒRNU BIBLIOTĒKU DARBS 1956. GADĀ

Bibliotēku tīkls.

Sākot ar 1950. gadu, bērnu bibliotēku tīkls strauji pieaug, jo republikā izvirzīts uzdevums — panākt, lai katrā rajona centrā būtu bērnu bibliotēka. Sakarā ar to katru gadu tiek ātvērtas apmēram 9—16 bērnu bibliotēkas. (1956. gadā bērnu bibliotēku skaits nav pieaudzis).

Patreiz mūsu republikā ir 82 bērnu bibliotēkas. Tas nozīmē, ka bērnu bibliotēkas ir katrā rajona centrā, bet vairākos rajonos

un arī rajona lielākās pilsētās un ciemos, piemēram, Talsu, Rīgas, Pļaviņu, Rūjienas, Jēkabpils u. c. rajonos.

Biblioteku tīkls audzis arī republikas lielākajās pilsētās. Rīgā patreiz ir 8 bērnu bibliotēkas, bet Daugavpilī, Ventspilī un Liepājā pa 2 bērnu bibliotēkām.

Samērā slikti izvērsti pārvietojamo biblioteku tīkls. No 82 bērnu bibliotēkām tikai 33-jās ir pārvietojamās bibliotēkas. Salīdzinot ar 1955. gadu, pārvietojamo bibliotēku skaits bērnu bibliotēkās tomēr palielinājies par 45.

Fondu komplektēšana un aizsardzība.

Ar katru gadu pieaug arī bērnu bibliotēku grāmatu fondi. Tā kā mūsu republikas bērnu bibliotēkas ir samērā jaunas, to vairumam — 40 bibliotēkām grāmatu fondu apjoms ir no 6000 līdz 10.000 bibliotēkarām vienībām un tikai 15 bibliotēkām pāri par 10.000. Mūsu republikas lielākās bērnu bibliotēkas ir Rīgas pilsētas 11., 20., 31., Daugavpils 1., Liepājas 1., Ventspils 1., Ludzas, Rēzeknes un Jēkabpils bērnu bibliotēkas. Lielākais grāmatu fonds ir Rīgas pils. 11. bērnu un jaunatnes bibliotēkai ar 39.120 bibliotēkarām vienībām.

1956. gadā bērnu bibliotēku kopējais fondu apjoms ir 694.559 grāmatas, t. i. par 144.459 grāmatām vairāk kā 1955. gadā. Caurmērā katra bibliotēka iegādājusies 1886 grāmatas.

Ievērojot politehnizācijas lielo nozīmi bērnu audzināšanai darbam, daudzas bērnu bibliotēkas, komplektējot grāmatas, lielu vērību veltījušas dabaszinātniskās un tehniskās literatūras iegādei. Piemēram, Jelgavas rajona Kalnciema strādnieku ciemata bibliotēka 1956. gadā iegādājusies 92 dabaszinātniskās grāmatas un 82 tehniska satura grāmatas, Varakļānu rajona bērnu bibliotēka — 113 dabaszinātniskas grāmatas, Rīgas pilsētas 33. bibliotēka 173 dabaszinātniskas un 165 tehniska satura grāmatas. Taču ir vēl daudzas bibliotēkas, piemēram, Daugavpils rajona Maļinovas ciema bērnu, Ludzas pilsētas bērnu, Priekules rajona bērnu, Smiltenes rajona bērnu un Talsu rajona Dundagas bērnu bibliotēkas, kas 1956. gadā iegādājušās tikai 3—5 dabaszinātniska vai tehniska satura grāmatas. Dabīgi, ka šajās bibliotēkās nav pietiekami izvērstas dabaszinātniskās un tehniskās literatūras propaganda un skolu jaunatne neiepazīstas ar jaunākajām grāmatām šo zinātņu nozarēs.

Iegādājoties jaunas grāmatas, bērnu bibliotekām nopietni jādomā par to aizsardzību. Viens no bērnu biblioteku galvenajiem uzdevumiem mācīt mazos lasītājus pareizi apieties ar grāmatu, to saudzēt, laikā nodot atpakaļ bibliotekai, izturēties pret grāmatu, kā pret socialistisko īpašumu. Tomēr daudzās bērnu bibliotekās neievēro šo svarīgo uzdevumu. Izslēgto grāmatu skaits bērnu bibliotekās ir samērā liels — 10.213, jo grāmatas ātri nolietojušās. Caurmērā katra bērnu bibliotēka 1956. gadā izslēgusi apmēram 124 grāmatas, t. i. par 40 grāmatām vairāk kā 1955. gadā. Šāds stāvoklis nedrīkst turpināties. Ikvienu bibliotekara uzdevums organizēt pārrunas, izstādes, ekskursijas, gatavot attiecīgus plakatus par lasīšanas kultūras un grāmatu aizsardzības jautājumiem, piemēram, «Saudzē grāmatu», «Kā top grāmata», «Ko lasītājs aizmirst grāmatās» utt. Ja bērnu bibliotekari nopietni audzinās jau mazos lasītājus saudzīgi apieties ar grāmatām, samazināsies nekārtīgo lasītāju skaits visās bibliotekās.

Lasītāju apkalpošana un fondu izmantošana.

1956. gadā Latvijas PSR bērnu bibliotēkas apkalpoja 59.225 lasītājus. Salīdzinot ar 1955. gadu, lasītāju skaits bērnu bibliotekās pieaudzis par 8878. Ievērojami pieaudzis lasītāju skaits Valmieras rajona bērnu bibliotēkā, Priekules rajona bērnu, Viļānu rajona bērnu, Rīgas rajona Slokas pilsētas bērnu, Daugavpils pils. 2. bērnu, Liepājas pilsētas 2. bērnu, Rīgas pils. 35. bērnu bibliotēkā. Turpretī Ilūkstes rajona, Valkas rajona, Krustpils rajona, Jelgavas rajona Elejas strādnieku ciemata u. c. bērnu bibliotekās lasītāju skaits samazinājies. Vismazākais lasītāju skaits ir Jelgavas rajona Elejas strādnieku ciemata bērnu bibliotēkā — 55 lasītāji, Alūksnes rajona Apes pilsētas bērnu bibliotēkā — 154 lasītāji. Visvairāk lasītāju ir Rīgas pils. 11. bērnu un jaunatnes bibliotēkā — 4861, Daugavpils 1. pilsētas bērnu bibliotēkā — 3862, Ventspils 1. pils. bērnu bibliotēkā — 3062, Ludzas rajona bērnu bibliotēkā — 2440.

Vidējais lasītāju skaits vienā bibliotēkā pieaudzis par 108, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Ja 1955. gadā vidējais lasītāju skaits vienā bibliotēkā bija 614, tad 1956. gadā — 722.

Ar katru gadu pieaug arī grāmatu izsniegums bērnu bibliotekās. Ja 1955. gadā grāmatu izsniegums republikas bērnu bibliotekās bija 1.599.341 grāmata, tad 1956. gadā tas jau sasniedza 1.873.367 grāmatas. Ievērojami audzis sabiedriski politiskās,

dabaszinātniskās un tehniskās literatūras izsniegums bērnu bibliotekās. Caurmērā kopējais grāmatu izsniegums bērnu bibliotekās pa atsevišķām zinātņu nozarēm palielinājies:

	1955.	1956.
Sabiedriski politiskā literatūra	42.279	61.193
Dabaszinātniskā literatūra	27.077	35.572
Techniskā literatūra	43.155	52.544
Daiļliteratūra	298.663	763.740

Piemēram, Balvu rajona bērnu bibliotēkā izsniegtas 1063 dabaszinātniskas grāmatas (fonds — 226) un 1148 tehniska satura grāmatas (fonds — 195), Cēsu rajona bērnu bibliotēkā izsniegtas 1513 sabiedriski politiskās literatūras grāmatas (fonds 1174), 1069 dabaszinātniskas grāmatas (fonds — 376) un 951 tehniska satura grāmatas (fonds — 237), Ludzas raj. bērnu bibliotēkā izsniegtas 1429 dabaszinātniskas grāmatas (fonds — 211) un 1292 tehniska satura grāmatas (fonds — 363) utt. Sajās bibliotēkās attiecīgo fondu apgrozāmība bijusi apmēram 3—6 reizes. Vislielāki izsniegumi konstatējami Daugavpils 1. pilsētas bērnu bibliotēkā, Rīgas pilsētas 11. bērnu un jaunatnes bibliotēkā, Ludzas rajona bērnu bibliotēkā, Ventspils 1. pilsētas bērnu bibliotēkā, Liepājas 2. pilsētas bērnu bibliotēkā, Limbažu rajona bērnu bibliotēkā u.c. Bet ne visas bērnu bibliotēkas pietiekamu vērību veltī vispusīgai grāmatu propagandai. Piemēram, Abrenes rajona Viļakas bērnu bibliotēkā no 45 dabaszinātniskām grāmatām 1956. gadā nav izsniegta neviena, Jelgavas rajona Elejas strādnieku ciemata bērnu bibliotēkā no 386 sabiedriski politiskām grāmatām izsniegtas 6 un no 125 dabaszinātniskām — 18. Kopējais literatūras izsniegums samazinājies arī Kandavas rajona bērnu, Kuldīgas rajona bērnu, Preiļu rajona bērnu, Saulkrastu rajona bērnu, Viļānu rajona bērnu bibliotēkā.

Tomēr no tā vien, kā bibliotēkā palielinājies grāmatu izsniegums un lasītāju skaits, nevar spriest par bibliotēkas darbu, jāievēro arī lasāmība un grāmatu apgrozāmība. Neskatoties uz grāmatu fonda un izsnieguma palielināšanos, kā arī uz samērā lielu fondu apgrozāmību (daudzās bērnu bibliotēkās, piemēram, Cēsu, Limbažu, Ludzas un Liepājas pilsētas 2. bērnu bibliotēkā fondu apgrozāmība ir 3,5—6), caurmērā visās bērnu bibliotēkās fondu apgrozāmība ir 2,7, pie kam tā ir samazinājusies, salīdzinot ar 1955. gadu, par 0,2. Lasāmība kā 1955., tā 1956. gadā ir 31,6. Šie skaitļi ir apmierinoši. Taču labākās bibliotēkās, piemēram,

Cēsu, Rēzeknes, Saldus rajona bērnu bibliotekās lasāmība svārstās no 53—60. Viszemākā lasāmība ir Valmieras rajona (13) un Skrundas rajona bērnu bibliotēkā (14). Tas nozīmē, ka daudzām bērnu bibliotekām, apkalpojot savus lasītājus, nopietni jāpievēršas pareizai bērnu literatūras komplektēšanai, diferencēti apkalpojot ar grāmatām dažāda vecuma grupas. Vairāk jādomā arī par savas bibliotēkas propagandu apkārtējās skolās.

Masu darbs

Sakarā ar aktualajiem jautājumiem par jauniešu uzvedību un bērnu audzināšanu darbam arī bērnu bibliotēku masu pasākumu tematika atbilst šiem mērķiem. Daudzas bibliotēkas 1956. gadā rīkojušas tematiskas lasītāju konferences un literārus vakarus par šādiem tematiem: «Padomju jaunieša morālā stāja», «Draudzība un biedrskums», «Bērnu audzināšana ģimenē». Ik gadus bērnu bibliotēkas atzīmē bērnu un jauniešu iemīļoto rakstnieku, piemēram, J. Raiņa, L. Paegles, E. Birznieka-Upīša, M. Gorkija, N. Ostrovska, A. Gaidara, S. Michalkova u.c. atceres dienas. 1956. gada Bērnu grāmatu nedēļā pēc Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotajiem materiāliem daudzas bibliotēkas rīkojušas bērnu rītus par tematu «Grāmata — tavs draugs».

Sajos gados mūsu republikā ir izveidojušās daudzas labas bērnu bibliotēkas, kurās sistematiski pieaug lasītāju skaits, grāmatu izsniegums un organizēto masu pasākumu skaits. Pie tādām bibliotekām varētu pieskaitīt Rīgas pilsētas 11., 35., Limbažu rajona, Ludzas rajona, Ventspils 1. pilsētas, Ventspils rajona Tārgales, Liepājas 2. pilsētas, Jelgavas rajona Kalnciema, Alūksnes rajona bērnu bibliotēku u. c. Tā, piemēram, Ventspils 1. pilsētas bērnu bibliotēkā pagājušā gadā notikuši 4 pasaku vakari un 3 lasītāju konferences gan latviešu, gan krievu valodā. Rīkotas pārrunas par V. I. Ļeņinu, XX kongresa nozīmi un sestās piecgades uzdevumiem, par Padomju Armiju, rakstnieku M. Gorkija, A. Sakses u. c. darbiem utt. Visdažādākā tematika atspoguļota 53 izstādēs. Alūksnes rajona bērnu bibliotēka cieši sadarbojas ar skolotāju namu un kopīgi izveidoti vairāki pulciņi, piemēram, dramatiskais, baleta, leļļu teātra pulciņš, kuros bērni aktīvi darbojas. Bibliotēkas un skolotāju nama darbinieku vadībā pagājušā gadā iestudētas divas lugas un notikuši 8 bērnu rīti, no kuriem viens par grāmatu nozīmi un rūpīgu glabāšanu. «Bērnu grāmatu nedēļā» rīkotas vairākas

pirmo klašu skolēnu ekskursijas uz biblioteku, lasītāju ekskursijas uz tipografiju, kolektīvi bērnu filmu apmeklējumi utt.

Plašs darbs ar bērniem izvērstis Jelgavas rajona Kalnciema bērnu bibliotēkā. Atsaucoties uz visiem aktualākiem notikumiem, bibliotēkā notikušas 32 pārrunas un priekšā lasīšanas, izliktas 40 izstādes un izgatavoti 32 plakāti un lozungi. Lasītāju konferencēs apspriestas tādas interesantas grāmatas kā B. Sauliša «Jaunības gadi», Ļ. Kasiņa «Agrais lēkts», M. Iljinas un I. Segales «Stāsti par to, kas tev apkārt», G. Cīruļa un A. Imermaņa «Sestās klases dārgums». Šajā bibliotēkā bērniem rīkoti arī 2 pasaku vakari un 2 tematiskie vakari «Komjaunatnes varonīgais cīņu ceļš» un «Mūsu spārnotie draugi».

Daudz laba var mācīties no Limbažu rajona bērnu bibliotēkas un Rīgas rajona Garkalnes ciema bibliotēkas dažādajiem darba veidiem ar bērniem.

Salīdzinot ar 1955. gadu, masu pasākumu skaits mūsu republikas bērnu bibliotēkās audzis. Piemēram, organizēto grāmatu izstāžu skaits pieaudzis par 495, lasītāju konferenču un literāro vakaru — par 153 un bibliografisko apskatu — par 135.

Tomēr bērnu bibliotēku vidū ir vēl tādas, kas neizmanto masu pasākumus vispusīgai literatūras propagandai bērniem. Vairākas bērnu bibliotēkas, tai skaitā Aizputes, Daugavpils rajona Skrudalienas, Ērgļu, Rīgas pils. 37. bērnu bibliotēka, Talsu rajona bērnu bibliotēka 1956. gadā nav norganizējušas nevienu lasītāju konferenci vai literāru vakaru. Neviena izstāde gada laikā nav bijusi izlikta Jelgavas rajona Elejas strādnieku ciemata bērnu bibliotēkā, tikai 2 izstādes noorganizētas Ērgļu rajona bērnu bibliotēkā un 3 Preiļu rajona bērnu bibliotēkā. Tas liecina, ka daudzās bērnu bibliotēkās masu darbs ir vēl zemā līmenī. Lai ieteiktu grāmatas bērniem ikvienā zinātņu nozarē, bērnu bibliotēkām cieši jāsadarbojas ar skolām un jāmeklē interesanti masu darba veidi, piemēroti dažāda vecuma bērniem.

Bērnu bibliotēku kadri.

Viens no galvenajiem priekšnoteikumiem labam darbam ir piemēroti kadri. Pavisam bērnu bibliotēkās strādā 172 darbinieki, no tiem 17 ar augstāko izglītību un 109 ar vidējo izglītību. Tas nozīmē, ka 46 bērnu bibliotēku darbinieki vēl ir ar nepabeigto vidējo un pamatskolas izglītību. Arī biežā kadru

maiņa, kas stipri novērojama mūsu republikas bibliotēkās, pazemina bibliotekarā darba līmeni.

Pēc sava staža 1956. gadā bērnu bibliotēku darbinieki sadalās šādi:

39	darbinieki	strādā	ar	stažu	līdz	1	gadam
97	„	„	„	„	no	1—5	gadiem
29	„	„	„	„	no	5—10	„
7	„	„	„	„	pāri	par	10 „

* * *

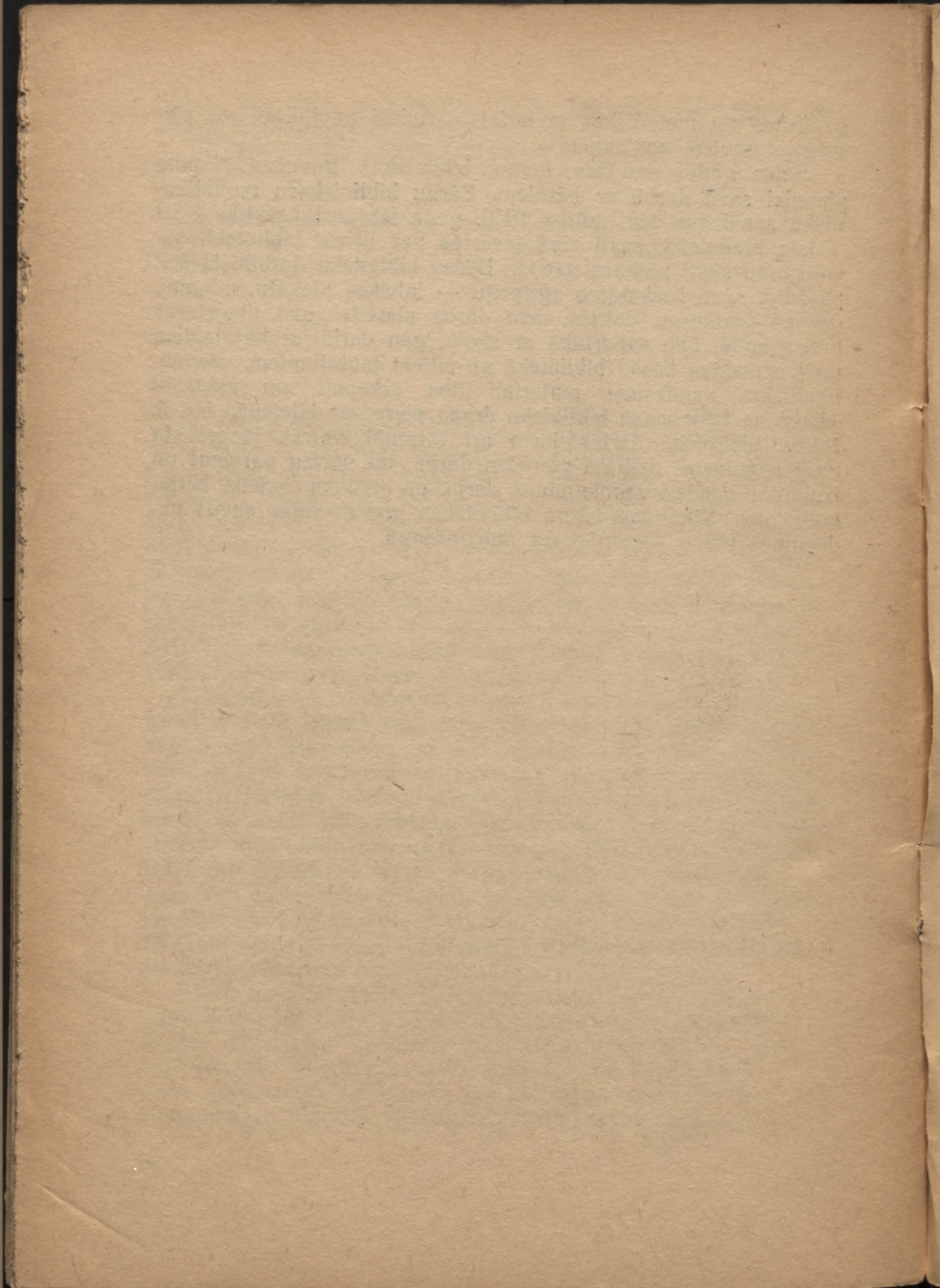
Pārskata noslēgumā jāatzīmē, ka 1956. gadā bērnu bibliotēku darbs ir nedaudz uzlabojies, salīdzinot ar 1955. gadu. Taču bērnu bibliotēku uzdevumi arvien pieaug. Katram bērnu bibliotēku darbiniekam labi jāzina darba specifika bērnu bibliotēkās, jāpazīst savi lasītāji, jāpēta viņu intereses, ko var veikt cieši sadarbojoties ar skolu, komjaunatnes un pionieru organizācijām, bērnu vecākiem. Bērnu bibliotēku darbiniekiem jāiesaista savu lasītāju skaitā visi skolas vecuma bērni un jaunieši līdz 16 gadiem, ar vispusīgu literatūras propagandu un dažādiem masu pasākumiem viņi jāaudzina par pilnvērtīgiem komunistiskās sabiedrības locekļiem.

Lai palīdzētu bibliotēkām vispusīgi izvērst darbu ar bērniem, Latvijas PSR Valsts bibliotēka, sākot ar 1955. gadu, nopietnu vērību veltī metodisku un bibliografisku materiālu sastādīšanai par šiem jautājumiem. Sastādīti un izdoti metodiski norādījumi «Darbs ar bērniem ciema bibliotēkā», krājums «Materiāli bērnu un skolu bibliotēkām», bibliografisks apskats par tematu «Bērnu audzināšana ģimenē». Latvijas PSR Valsts bibliotēkas Bibliografijas un metodiskā darba nodaļas darbinieki sāka vākt, apstrādāt un popularizēt bibliotēku pieredzi darbā ar bērniem un jaunatni. Interesanta bibliotēku darba pieredze ar bērniem un skolu jaunatni sakopota «Latvijas PSR masu bibliotēku darba pieredzes biļetenā» Nr. 2.

Sākot ar 1956. gadu, Valsts bibliotēka izdod materiālu krājumu bērnu un skolu bibliotēkām «Bērnu grāmatu nedēļa», kur ievieto materiālus izstādēm, pārrunām, bērnu rītiem, lasītāju konferencēm. Jaunās paaudzes audzināšanai komunistiskās morales garā izdots ieteicamās literatūras rādītājs «Ko lasīt par komunistisko morali». Bērnu bibliotēkas aktīvi izmanto biblio-

grafiskos un metodiskos materialus, radoši papildinot un piemērojot saviem apstākļiem.

Šajos gados daudzas bērnu bibliotēkas guvušas zināmu pieredzi savā darbā ar bērniem. Bērnu bibliotekaru republikaniskā sanāksme, kas notika 1956. gada februārī Latvijas PSR Valsts bibliotēkā, savā ziņā izvērtās par bērnu bibliotēku sasniegumu skati pēckara gados. Bērnu bibliotēku darbinieki šeit parādīja savu uzskatāmo aģitāciju — labākos plakatu, albumu, izstāžu paraugus, dalījās sava darba pieredzē gan literatūras propagandā, gan sadarbībā ar skolu, gan darbā ar katalogiem un kartotekām bērnu bibliotēkā un citiem jautājumiem. Republikaniskās sanāksmes materiāli tika sakopoti un publicēti «**Latvijas PSR masu bibliotēku draba pieredzes biļetenā**» Nr. 5. Bērnu bibliotēku darbiniekiem arī turpmāk vairāk jāapraksta un jāpopularizē uzkrātā pieredze darbā, lai varētu pārņemt un izmantot labākos sasniegumus darbā ar bērniem ikvienā bērnu bibliotēkā. Tikai tad bērnu bibliotēkas godam veiks savus uzdevumus bērnu komunistiskā audzināšanā.

SATURS

	Lpp.
Bibliotekariem	3
Latvijas PSR masu biblioteku darbs lasītāju iesaistišanā un bibliotekarās apkalpošanas organizēšanā 1956. gadā	4
Darbs ar sabiedriski politisko literatūru	10
Dabaszinātniskās literatūras propaganda	17
Darbs ar tehnisko literatūru	20
Lauksaimniecības literatūras propaganda	25
Daiļliteratūras propaganda	31
Latvijas PSR bērnu biblioteku darbs 1956. gadā	34

Iespiesta Izdevniecību, poligrāfiskās rūpniecības un grāmatu tirdzniecības Galvenās pārvaldes
23. tipogrāfijā Jelgavā, Raiņa ielā 34. Metiens 1200 eks. Pasūt. № 3646.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308080885

[008]